

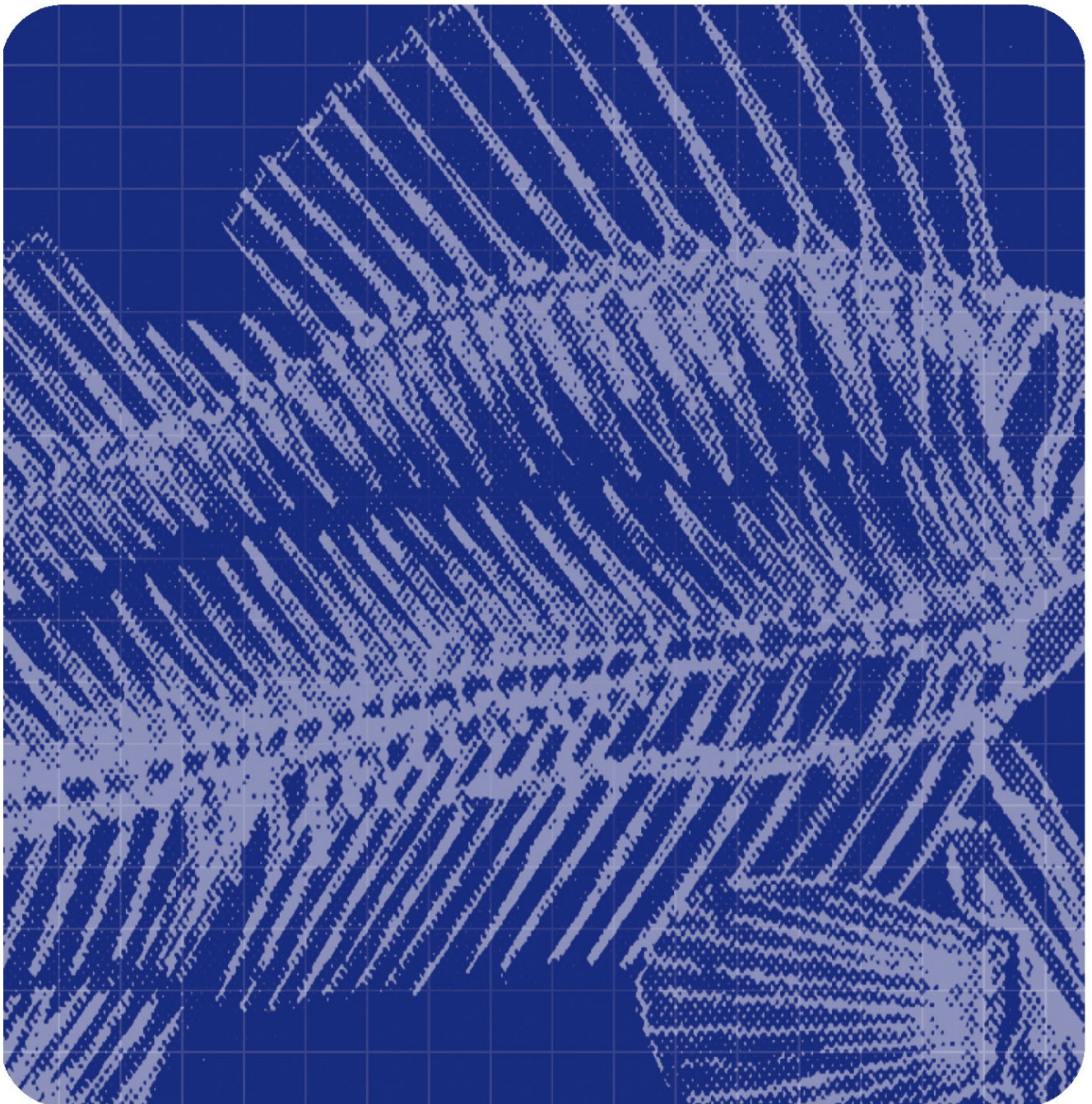
Fiskeriforskning

RAPPORT 7/2006 • Utgitt februar 2006

Økt markedsføring av sjømat i Norge

Ny modell for finansiering

Oddrun Bjørklund, Jens Østli og Bjørn Inge Bendiksen

Norut Gruppen er et konsern for anvendt forskning og utvikling og består av morselskap og seks datterselskaper. Konsernet ble etablert i 1992 – fundamentert på daværende FORUTs fire avdelinger og Fiskeriforskning.

Konsernet består i dag av følgende selskaper:

Fiskeriforskning, Tromsø

Norut IT, Tromsø

Norut Samfunnsforskning, Tromsø

Norut Medisin og Helse, Tromsø

Norut Teknologi, Narvik

Norut NIBR Finnmark, Alta

Konsernet har til sammen vel 240 ansatte.

Fiskeriforskning (Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS) utfører forskning og utvikling for fiskeri- og havbruksnæringen.

Gjennom strategisk næringsrettet forskning og utviklingsarbeid, i samarbeid med næringsaktører og det offentlige, skal Fiskeriforskningens arbeid bidra til utvikling av

- etterspurt sjømat
- aktuelle oppdrettsarter
- bioteknologiske produkter
- teknologiske løsninger
- konkurransedyktige foretak

Fiskeriforskning har ca. 170 ansatte fordelt på Tromsø (120) og Bergen (50). Fiskeriforskning har velutstyrte laboratorier og forsøksanlegg i Tromsø og Bergen. Norconserv i Stavanger med 30 ansatte er et datterselskap av Fiskeriforskning.

Hovedkontor Tromsø:

Muninbakken 9-13

Postboks 6122

N-9291 Tromsø

Telefon: 77 62 90 00

Telefaks: 77 62 91 00

E-post: post@fiskeriforskning.no

Avdelingskontor Bergen:

Kjerreidviken 16

N-5141 Fyllingsdalen

Telefon: 55 50 12 00

Telefaks: 55 50 12 99

E-post: office@fiskeriforskning.no

Internett: www.fiskeriforskning.no

RAPPORT

ISBN-13 978-82-7251-581-1
ISBN-10 82-7251-581-4Rapportnr:
7/2006Tilgjengelighet:
Åpen*Tittel:***Økt markedsføring av sjømat i Norge
Ny modell for finansiering***Dato:*

22.02.06

Antall sider og bilag:

36 +10

Forskningssjef:

Bjørn Eirik Olsen

Forfatter(e):

Oddrun Bjørklund, Jens Østli og Bjørn Inge Bendiksen

Prosjektnr.:

20185

Oppdragsgiver:

Norske sjømatbedrifters landsforening

Oppdragsgivers ref.:

Ingebrigt Overby

*3 stikkord:**Sammendrag: (maks 200 ord)**English summary: (maks 100 ord)*

FORORD

Prosjektet ”Økt generisk markedsføring på innlandsmarkedet” er et oppdrag for Norske sjømatbedrifters landsforening (NSL). Hensikten med prosjektet er å utrede de økonomiske mulighetene for å øke markedsføringsinnsatsen i Norge. I dag finansieres all generisk markedsføring av norsk fisk, både utenlands og på hjemmemarkedet gjennom en avgift på eksport. Økningen i den innenlandske markedsføringen tenkes finansiert gjennom et økt eller endret avgiftsregime.

Fiskeriforskning vil takke Eksportutvalget for fisk, Norges Råfisklag og Fiskeri- og kystdepartementet for konstruktive innspill i forbindelse med prosjektet.

INNHOOLD

1	SAMMENDRAG.....	1
2	FORORD	5
3	INNLEDNING.....	1
	3.1 Problemstilling	4
	3.2 Rapportens oppbygging.....	5
4	GENERISK MARKEDSFØRING AV MAT I NORGE	7
	4.1 Opplysningsarbeid i landbrukssektoren - omsetningsavgiftene	7
	4.2 Årsavgift og avgifter på eksport av sjømat	9
	4.2.1 Eksportavgift.....	9
	4.2.2 Forskningsavgiften.....	11
	4.2.3 Hvordan kan avgiften endres?	11
5	OMSETNING AV FISK OG SJØMAT I NORGE	13
	5.1 Industriefisk.....	15
	5.2 Omsetning gjennom fiskesalgslagene	15
	5.2.1 Avgiftsinnkreving: Norges Råfisklag som eksempel	16
	5.2.2 Omsetning gjennom salgslagene.....	17
	5.3 Omsetningen av oppdrettet sjømat.....	18
	5.4 Omsetning i andre ledd i verdikjeden.....	19
	5.5 Hvor i verdikjeden bør det kreves inn avgift?	21
	5.6 Nivå på avgift	23
6	FORSLAG TIL AVGIFT PÅ OMSETNINGEN INNENLANDS.....	25
	6.1 Økning av dagens eksportavgift	25
	6.2 Avgift på førstehåndsomsetningen/slakteri	27
	6.3 Beholde eksportavgift og innføre avgift på førstehåndsomsetning.....	28
	6.4 Beholde eksportavgift og innføre avgift på førstehåndsomsetningen og slakteri/pakkeri	28
7	AVGIFT PÅ IMPORTERT SJØMAT	31
	7.1 Import av sjømat til Norge	31
	7.2 Innkreving av avgift	33
	7.3 Innføring av avgift.....	33
8	KONKLUSJON.....	35
	VEDLEGG.....	1

Tabelloversikt

Tabell 1	Driftsinntekter for de ulike opplysningskontorene i landbruket og Eksportutvalget for fisk (Kilde: Diverse årsmeldinger)	7
Tabell 2	Samlet markedsavgift for fisk og sjømat (eksportavgift + 0,30 % FoU-avgift)	10
Tabell 3	Omsetningen av fisk gjennom salgslagene i 2002, 2003 og 2004. Mengde er i 1000 tonn, og verdi i mill NOK (Kilde: Fiskeridirektoratet)	17
Tabell 4	Omsetning av oppdrettsfisk i 2002, 2003 og 2004. Mengde i tusen tonn og verdi i millioner NOK (Kilde: Nøkkeltall fra norsk havbruksnæring 2002, 2003, 2004 - Fiskeridirektoratet)	18
Tabell 5	Innkjøp til dagligvaremarkedet og storkjøkken/storhusholdningsmarkedet per vareområde	19
Tabell 6	Innkjøp til dagligvaremarkedet og storkjøkken/storhusholdningsmarkedet per vareområde i prosent	20
Tabell 7	Fordeling på markeder per vareområde	20
Tabell 8	Distribusjon per vareområde	20
Tabell 9	Import til Norge i mengde (1000 tonn) og verdi (mill NOK) i 2002, 2003 og 2004. Utvalgte produkter. (Kilde: Eksportutvalget for fisk)	32

1 SAMMENDRAG

Rapporten utreder og diskuterer hvilke muligheter som finnes for å etablere en mer forutsigbar og ambisiøs finansiell satsing på fellemarkedsføring av sjømat i Norge. I rapporten er 20 millioner kr pr år brukt som målsetting. Sammenligner man med tilsvarende innsats fra landbrukssiden, er det god grunn til å hevde at på generiske markedsføring henger fisk etter.

Landbrukets innkrevningssystemer av avgift til fellemarkedsføring er gjennomgått og synes å representere en modell som man kan benytte hvis tilsvarende skal innføres for oppdrettet sjømat. I rapporten foreslås det å unnta industrifisk fra en eventuell markedsavgift.

Omsetningen av sjømat er kompleks, og en avgift på første hånd synes å være det eneste realistiske alternativet til eksportavgiften. Rapporten diskuterer ikke mulige organisatoriske, styringsmessige eller juridiske konsekvenser av et endret avgiftsregime. Dette må utredes hvis selve ideen om en egen avgift til innlandsmarkedsføring får tilstrekkelig oppslutning hos berørte aktører.

En grundig gjennomgang av mulighetens for å innkreve eventuell avgift på importert sjømat er også utelatt. Temaet er omfattende og i lys av kost/nytte og rimelighetsbetraktninger bør dette utredes nærmere.

Rapporten konkluderer med at det foreligger 4 alternativer for å sikre finansieringen av fellemarkedsføring på hjemmemarkedet:

1. *Økning av dagens eksportavgift:* Dagens eksportavgift beholdes, men økes slik at man til en hver tid kan avsette ca 20 millioner kroner til fellemarkedsføring innenlands.
2. *Avgiftsinnkrevningen flyttes til førstehåndsomsetningen/slakteri.* Dette alternativet innebærer at dagens system med eksportavgift avvikles. I stedet innføres en ny avgift på førstehånd. Avgiften innkreves gjennom salgslagene for villfisk og på slakteri/pakkeanlegg for oppdrettet sjømat. Fordeling av den totale avgiftspotten mellom hjemmemarked og eksportmarked må gi tilstrekkelig sikkerhet for at man er operative i alle markeder.
3. *Beholde eksportavgift og innføre en ny avgift på førstehåndsomsetning:* Dette alternativet medfører at man beholder eksportavgiften, men innfører en avgift på førstehåndsomsetningen gjennom salgslagene. Denne avgiften skal eksklusivt brukes til markedsføring innenlands. Bidraget fra oppdrettsartene vil måtte komme ved at eksportavgiftene på disse artene deles mellom hjemme- og utemarkedet.
4. *Beholde eksportavgiften og innføre en ny avgift på førstehåndsomsetning og på slakteri/pakkeri:* Dette alternativet representerer en todeling av avgiftssystemet. Eksportavgiften beholdes som i dag, men brukes utelukkende til eksportfremmende tiltak. Den innenlandske markedsføringen finansieres av en avgift på førstehåndsomsetningen samt en ditto avgift på all sjømat som går gjennom slakteri/pakkeri.

2 INNLEDNING

I dag bor det om lag 4,6 millioner mennesker i Norge. Disse konsumerer årlig ca 105 tusen tonn sjømat (produktvekt) til en verdi av rundt 4,5 milliarder kroner¹. Norge er dermed rent volummessig et viktig og interessant marked for norsk sjømatnæring. I Norge er det betydelig betalingssevne hos mange konsumenter og ut fra et helsemessig perspektiv er det ønskelig å øke konsumet av sjømat i Norge. Fiskeforbruket, slik det fanges opp i ulike statistikker, er stipulert til 23-24 kg sjømat per person per år. Kjøttforbruket ligger eksempelvis på det dobbelte og de senere år har særlig kyllingproduktene fått økt omsetning. Vi spiser nå ca halvparten så mye kylling som sjømat.

En strategi for å øke konsumet av sjømat er å styrke markedsføringsinnsatsen på hjemmemarkedet. Gjennom økt markedsinnsats skal forbrukerne motiveres til å spise mer sjømat, samtidig som deres generelle kunnskaper om kategorien "sjømat" økes. Såkalt generisk markedsføring er et egnet virkemiddel i denne sammenheng. Generisk markedsføring defineres som en felles innsats for å spre informasjon om en produktkategori til potensielle forbrukere. Noe av hovedhensikten med fellesmarkedsføring er å øke omsetningen gjennom en effektiv markedskommunikasjon som bidrar til å stimulere etterspørselen for en produktkategori. I tillegg brukes ofte slike fellestiltak til å imøtegå negativ omtale, øke kunnskapene generelt, endre holdningene til konsumentene og generelt sikre høy oppmerksomhet i forbrukermarkedet².

På landbrukssida i Norge sikres slike tiltak gjennom de ulike opplysningskontorene. I tillegg kommer markedsaktivitetene til merkevarelokomotivene GILDE, TINE og PRIOR. På sjømatsiden prøver man å få mest mulig ut av svært begrensede midler og fraværet av sterke merkevareleverandører bidrar til at den totale oppmerksomheten for sjømat i Norge er lav. Nivået på den generiske markedsføringen av sjømat i Norge er beskjedent, i hvert fall hvis man sammenligner med andre næringsmidler/bransjer. Budsjettet for felles markedsføring av sjømat i Norge var i 2004 på 8,4 millioner kroner, mens "Opplysningskontoret for kjøtt" hadde et budsjett på nesten 57 millioner kroner samme år. I tillegg kommer markedsføring av hvitt kjøtt (kylling og kalkun). Det er derfor dekning for å si at på det generiske nivået så er sjømat undermarkedsført i forhold til konkurrerende produkter.

Aktiviteter rettet mot forbrukerne for å skape kontinuerlig oppmerksomhet omkring det å kjøpe, tilberede og spise sjømat bør ha høyeste prioritet i fellesmarkedsføringen av sjømat. Gjennom kontinuerlig forbrukerutdanning skal man bygge opp den etterspørselen som gjør at hele kategorien får et løft både volum- og verdimesig. I denne sammenheng er det et problem at mange i bransjen verken har tradisjoner for eller ressurser til å drive markedsføring rettet mot forbrukerne. Liten grad av merkevarebygging i segmentet "fersk sjømat" bidrar til at forbrukerne i sterkere grad blir presentert for matkategorien "fisk", mens konkurrentene har lett gjenkjennelig produkter merket "GILDE", "PRIOR eller "TINE". I tillegg er norsk fiskeindustri fragmentert, og enkeltaktører i næringen har begrensede muligheter til selv å drive effektiv markedsføring over tid. Eksempelvis har "Findus" og "Marian" vært to av få merkevarer innen sjømat som markedsføres på TV i Norge. Dette er ikke nok til å skape tilstrekkelig oppmerksomhet, kontinuitet og trykk på markedsføringen. Det er derfor svært relevant å se på mulighetene for å øke markedsføringen innenlands basert

¹ Eksportutvalget for fisk/Gfk-Norge/Sissel Flesland Markedsinformasjoner AS.

² Olsen, S.O. (1994). Felles generisk markedsføring gjennom markedsråd: Målsettinger, organisering, aktiviteter og effekter. Fiskeriforskning, rapport 1/1994.

på en løsning som en samlet sjømatnæring bidrar til å finansiere. Næringen finansierer allerede aktiviteter på hjemmemarkedet gjennom eksportavgiften, men avgiften er slik innrettet at mye sjømat ikke blir avgiftsbelagt.

En rimelig fordeling mellom de som finansierer og de som får nytte av fellesmarkedsføringen er viktig for at ordningen skal oppfattes som berettiget. Ordningen må også være enkel å administrere, slik at midlene så uavkortet som mulig går til formålet. Eksempelvis har Eksportutvalget for fisk beregnet at de bruker ¼ årsverk for å administrere sine to ”inntektskilder”, eksportavgiften og årsavgiften. Ytterligere ett moment er at importert sjømat også bør innlemmes i en ordning som skal drive fellesmarkedsføring i Norge. Da inkluderes alle aktører og man kan unngå såkalte ”gratispassasjerer”, aktører som nyter godt av fellestiltak uten å betale.

Det ligger store utfordringer i å etablere et permanent apparat som skal utøve felles markedsføring på en profesjonell måte. I Norge er det allerede etablert systemer for generisk markedsføring av fisk og sjømat gjennom Eksportutvalget for fisk (EFF). Gjennom eksportavgiften finansieres både innenlandske og utenlandske tiltak og EFF har det overordnede ansvaret for å bruke midlene på en optimal måte.

Denne rapporten vil ikke diskutere mulige organisatoriske og styringsmessige konsekvenser av et endret avgiftsregime. Hvis konsekvensen av en økt innsats på hjemmemarkedet vil medføre en omlegging av eksempelvis innkrevingspunktet er det naturlig at de overnevnte konsekvenser blir gjenstand for en egen utredning. Et annet moment er FoU-avgiften som i dag utelukkende innkreves på eksport. Hvilke konsekvenser et endret avgiftsregime vil kunne ha for FoU-avgiften vil heller ikke tas opp i dette arbeidet.

2.1 Problemstilling

Økt oppmerksomhet og markedsføring på hjemmemarkedet krever økte ressurser. Et forslag som har vært fremmet er å innføre en avgift som eksklusivt skal brukes innenlands. I praksis kunne dette ordnes på flere måter, men to prinsipper bør være bærende: Alle aktuelle interesser må ivaretas og ordningen må oppleves som rimelig.

Hensikten med denne rapporten er å utrede de økonomiske konsekvensene av alternative modeller for innkreving av den avgiften som skal være bærende for fellesmarkedsføringen av sjømat i Norge (og utenlands), herunder avgiftsregimer som sikrer at sjømat som i dag ikke er avgiftsbelagt også vil bidra. Fra Norske Sjømatbedrifters Landsforening (NSL) sin side er det uttrykt at det økonomiske ambisjonsnivået bør være ca 20 millioner pr år. Dette er omtrent så mye som ”Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt” bruker, men under halvparten av innsatsen til ”Opplysningskontoret for kjøtt”.

Med utgangspunkt i det som står ovenfor har denne rapporten til hensikt:

Å utrede mulighetene for å øke den generiske markedsføring av sjømat i det norske markedet gjennom innføring av en avgift på omsetningen innenlands.

Følgende forutsetninger ble lagt til grunn fra NSL sin side:

- Avgiften på andre fiskeslag enn laks samles inn på salgslagsleddet, i form av innkrevd avgift hos førstegangskjøper. Avgiften på laks kan samles inn på eksportørleddet eller annet hensiktsmessig sted.
- Totale avgiftsmidler til fellesmarkedsføringen i Norge skal generere 20 millioner kroner.
- Beregne alternative satser på andre fiskeslag som vil bli innkrevd på et lavere verdigrunnlag.
- Det skal legges avgift på import av fisk som skal omsettes eller brukes som råstoff i innenlandsk foredling.
- Beregne satser på import av fisk.
- Ordningen skal være enkel å administrere og skal ikke føre til økte systemkostnader.

Det finnes en rekke spørsmål knyttet til problemstillingen og vi har etter beste evne søkt å diskutere mulige konsekvenser av de presenterte alternativene. Vi håper derfor at rapporten presenterer de viktigste punktene, men er samtidig åpne for at enkelte forhold ikke har blitt tilstrekkelig belyst.

2.2 Rapportens oppbygging

I rapportens første del vil generisk markedsføring drøftes, og det gis eksempler fra både landbruk og fiskeri. Deretter vil diverse omsetningsstatistikker presenteres, fordi dette gir innblikk i hvor store verdier og mengder som omsettes i Norge. I rapportens fjerde kapittel drøftes mulighetene for innkreving av en avgift, og her drøftes både i hvilket ledd en avgift skal innkreves og nivået på avgiften. Kapittel 5 tar for seg mulighetene for å avgiftsbelegge import. I kapittel 5 drøftes fire forslag til avgift på omsetningen innenlands, mens konklusjonene presenteres i kapittel 7.

3 GENERISK MARKEDSFØRING AV MAT I NORGE

I dette avsnittet gis det en kort presentasjon av generisk markedsføring av mat i Norge. Hensikten er å gi et innblikk i hvor store økonomiske ressurser som brukes på fellesmarkedsføring innenlands.

Følgende relevante norske organisasjoner faller inn under den definisjonen som tidligere er gitt for generisk markedsføring:

- Eksportutvalget for fisk (www.godfisk.no)
- Opplysningskontoret for kjøtt (www.ofk.no)
- Opplysningskontoret for frukt og grønnsaker (www.frukt.no)
- Opplysningskontoret for meieriprodukter (www.melk.no)
- Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt (www.egg.no)

I tillegg har Brødfakta (www.brodfakta.no) drevet med markedsføring av brød og bakervarer, men dette opplysningskontoret ble avviklet 31.12.2004 og er derfor utelatt.

Budsjettene for de ulike organisasjonene varierer, og i Tabell 1 vises hvilken omsetning disse hadde i 2003 og 2004. Tabellen viser at Opplysningskontoret for kjøtt hadde desidert mest (ca 57 millioner kroner i 2004) etterfulgt av Opplysningskontoret for frukt og grønnsaker (ca 34 millioner i 2004). Eksportutvalget for fisk (EFF) hadde en omsetning på ca 160 millioner kroner i 2004, hvor 8,4 millioner kroner ble brukt i Norge. EFF opplyser at markedsføringsmidlene innenlands har blitt redusert til ca 6,5 millioner kroner for 2005. Sett fra EFF sin side er fortsatt Norge det markedet som det investeres mest i når innsatsen regnes pr innbygger.

Tabell 1 Driftsinntekter for de ulike opplysningskontorene i landbruket og Eksportutvalget for fisk (Kilde: Diverse årsmeldinger)

Driftsinntekter i millioner kr	2004	2003
Opplysningskontoret for kjøtt	56,96	53,89
Opplysningskontoret for frukt og grønnsaker	34,01	28,83
Opplysningskontoret for meieriprodukter *	16,8	7,4
Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt	21,3	20,61
Eksportutvalget for fisk (tiltak i Norge)	8,4	15,0

*Startet i 2003

Mens samtlige opplysningskontorer hovedsakelig finansieres som en kombinasjon av private og offentlige midler, finansieres Eksportutvalget for fisk av fiskerinæringen gjennom en avgift på eksportert sjømat og gjennom avgift for godkjenning av eksportører.

3.1 Opplysningsarbeid i landbrukssektoren - omsetningsavgiftene

Statens landbruksforvaltning har sekretariatsfunksjon for Omsetningsrådet. Omsetningsrådet er et offentlig organ som har som hovedmål å få til en effektiv regulering av markedet for ulike jordbruksprodukter til lavest mulige kostnader. Det er her viktig å huske at norsk jordbruk har som hovedmålsetting å tilfredsstille hele eller deler av den innenlandske

etterspørselen etter jordbruksprodukter. Etter de siste forhandlingsrundene i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) har eksportmulighetene for norske jordbruksprodukter blitt ytterligere redusert fordi alle eksporterte produkter nå må oppnå en markedspris som ligger over produksjonskostnadene for å unngå anklager om dumping. Som kjent er kostnadsnivået i norsk jordbruk så høyt at produksjonsprisen gjør de fleste eksportalternativer uaktuelle. Hjemmemarkedet har dermed blitt enda viktigere fordi overskuddsproduksjon av eksempelvis kjøtt også må omsettes innenlands. Omsetningsrådet skal blant annet kreve inn omsetningsavgiften og administrere markedsregulerende tiltak, herunder markedstiltak. Markedsregulerende tiltak iverksettes når det oppstår ubalanse i det norske markedet for jordbruksprodukter (eksempelvis ved å finansiere innfrysing). Opplysningsvirksomhet gjennom de ulike opplysningskontorene sorterer under kategorien markedstiltak.

Omsetningsavgiften er en avgift som legges på produsentenes salg, og avgiften skal brukes for å finansiere tiltak for å fremme og regulere omsetningen. For eksempel blir omsetningsavgiften på kjøtt innbetalt av bøndene etter kjøttvekt (regnet fra kald skrott) ved levering av produktene. I tillegg legges det på en forskningsavgift som Statens landbruksforvaltning krever inn på norskproduserte varer. På importerte varer i samme kategori kreves avgiftene inn av Tollvesenet. Forskningsavgiften utgjør 0,34 % av råvareverdien (både på import og norsk produksjon) og 0,25 % av tollverdien på importerte ferdigvarer.

Omsetningsavgiften innkreves/motregnes gjennom "Leveranseregisteret"³ basert på månedlige oppgaver fra det enkelte slakteri. Dette betyr at det er det enkelte slakteri som krever inn og videreformidler avgiften. Avgiften på jordbruksvarer var pr 1.1.2005:

a) Melk:	8 øre/liter
b) Kjøtt av storfe og kalv:	maks 150 øre/kg
c) Kjøtt av sau og lam:	maks 300 øre/kg
d) Svinekjøtt:	maks 250 øre/kg
e) Egg:	80 øre/kg
f) Kjøtt av kylling:	45 øre/kg
g) Kjøtt av kalkun:	30 øre/kg
h) Korn og oljefrø:	maks 6 øre/kg

Som vi ser er avgiften ikke beregnet som en prosentsats av førstehåndsverdien, men som en fast avgift pr kilo. Avgiftsnivået reguleres ettersom man ser utviklingen i omsetningen for de enkelte produktkategorier og derigjennom behovet for å sette inn tiltak. Dette gjøres av arbeidsutvalget i Omsetningsrådet.

Som et eksempel brukes svinekjøtt. Ved produksjon utover den innenlandske etterspørselen (innenlands markedsdekning er målet) vil man ved svinekjøttproduksjon kunne heve avgiften til 250 øre pr kg kjøtt. De økte avgiftsmidlene brukes da til tiltak som kan gjenopprette markedsbalansen (eksempelvis innfrysing), inkludert etterspørselsgenererende tiltak. Overproduksjonen gjør at prisen til produsent går ned. I de fleste år har avgiften for produsenter av svinekjøtt representert omtrent 8-10 % av førstehåndsverdien.

I samtale med daglig leder for Opplysningskontoret for kjøtt (OfK)⁴ kom det frem at midlene fra Omsetningsrådet tildeles årlig. OfK utarbeider et forslag til prosjekter som skal

³ Leveranseregisteret for slakt er et offentlig register som alle slakterier plikter å innrapportere all levert slakt til. Statens landbruksforvaltning er ansvarlig for registeret.

gjennomføres og behovet for midler til å gjennomføre prosjektene. Deretter vurderer Omsetningsrådet hvor mye midler opplysningskontoret får. Det er også mulig å få tilført ekstra midler dersom markedssituasjonen skulle tilsi dette.

Meieriene krever inn omsetnings- og overproduksjonsavgift på melka de mottar fra produsentene. Statens landbruksforvaltning (SLF) krever inn omsetningsavgift fra melkeprodusenter som selger melk eller melkeprodukter direkte til forbruker.

Slakteriene krever inn omsetningsavgift på kjøtt og fjørfekjøtt. I 2004 ble det gjennomført en forenkling og effektivisering i forbindelse med innkrevingen av omsetningsavgiften på returnert leieslakt. Tidligere var det avgiftsfri retur. Den nye ordningen kan håndteres maskinelt via data fra "Leveranseregistreret". Det er Statens landbruksforvaltning som forestår innkrevingen av avgift på returnert leieslakt.

Eggpakkeriene krever inn avgift på mottatt mengde egg fra produsentene. Data sendes elektronisk til Statens Landbruksforvaltning (gjennom fagsystemet EGGsys). "EGGsys-systemet" brukes også i innkreving av avgift på direkteomsetning.

Statens landbruksforvaltning arbeider for tiden med å utvikle et nytt leveranseregister for melk og kjøtt som vil bli benyttet i arbeidet med innkreving av omsetningsavgiften.

3.2 Årsavgift og avgifter på eksport av sjømat

For å kunne eksportere sjømat må eksportøren være godkjent hos Eksportutvalget for fisk. En eksportørgodkjenning koster 15.000 kr årlig, hvor førstegangsregistrering koster 30.000 kr (gjelder for to år). I tillegg vil all eksport av fisk og fiskevarer belastes med en eksportavgift og en forsknings- og utviklingsavgift (FoU-avgift). Utgangspunktet for avgiftsberegningen er fob-verdi og eksportavgiften varierer mellom ulike arter og produktkategorier. Både eksportavgiften og FoU-avgiften innkreves av Toll- og avgiftsdirektoratet ved eksport og innkrevingen er teknisk sett samordnet. Eksportavgiften går til finansiering av arbeidet til Eksportutvalget for fisk og FoU-avgiften sendes til Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond.

3.2.1 Eksportavgift

Fiskeri- og kystdepartementet har fastsatt følgende avgifter som via Toll- og avgiftsdirektoratet innkreves til Eksportutvalget for fisk:

- a) **ÅRSAVGIFT:** En årlig avgift som betales av den enkelte eksportør og som gir rett til å eksportere sjømat.
- b) **EKSPORTAVGIFT:** En avgift som beregnes av fob-verdien ved eksport av fiskevarer.

⁴ Helle Hexeberg, personlig meddelelse.

Avgiftsnivået fastsettes av departementet, og avgiftsmidlene kan benyttes til:

- Dekke administrative kostnader ved drift av Eksportutvalget for fisk
- Kontroll med eksporten⁵
- Informasjon til næringen
- Utenlandske og innenlandske markedstiltak
- Annet eksportfremmende arbeid

Årsavgiften er fast og varierer ikke med eksportert mengde. Eksportavgiften varierer derimot fra produkt til produkt. Laks har for eksempel en samlet markedsavgift på 1,05 %, mens reker har en avgift på 0,60 % (se Tabell 2). I 2004 genererte eksportavgiften 159,2 millioner kroner, mens årsavgiften bidro med om lag 8,3 millioner kroner.

Tabellen nedenfor viser satsene på markedsavgiften, og av tabellen kan vi se at laks, tørrfisk, klippfisk og saltfisk har de høyeste satsene.

Tabell 2 Samlet markedsavgift for fisk og sjømat (eksportavgift + 0,30 % FoU-avgift)

Vareslag	Samlet avgift
a Fisk og fiskevarer med unntak av produkter nevnt i bokstav b, c, d, e, f og g.	0,60 %
b Fersk laks, fryst laks, fersk laksefilet og fryst laksefilet til EU	1,05 %
c Laks til andre land, og annen laks til EU, unntatt røkt laks og ørret	1,05 %
d Tørrfisk, klippfisk og saltfisk (herunder saltfilet) samt produkter av disse, med unntak av tørkede fiskehoder som svarer avgift etter bokstav a og produkter som nevnt i bokstav e	1,05 %
e Tilberedt fisk, jf. tolltariffen, posisjonene 1604 og 1605, unntatt fiskehermetikk	0,50 %
f Hel- og halvkonserver av fisk, skalldyr og bløtdyr som svarer avgift til Fondet for hermetikk- og næringsmiddelindustrien, jf. forskrift av 30. desember 1988 nr. 1183 om avgift på hermetikk §1	0,20 %
g Sildemel og sildolje, jf. tolltariffen varenummer 2301.2010, 2101.2090, 1504.2021 og 1504.2031	0,30 %

Unntak fra avgiften:

- a) Varer hvor avgiften ved sending er mindre enn NOK 150,-.
- b) Fiskeprodukter til Verdens Matvareprogram.
- c) Fisk og fiskeprodukter kanalisert via hjelpeorganisasjoner.

Den samlede markedsavgiften inkluderer altså eksportavgiften (øremerket Eksportutvalget for fisk) og forskningsavgiften. Sistnevnte utgjør 0,3 %. For laks vil markedsavgiften se slik ut:

Eksportavgift laks	0,75 %
Forskningsavgift	0,30 %
<i>Samlet markedsavgift</i>	<i>1,05 %</i>

⁵ I tillegg har Fiskeridirektoratet utført kontrolloppgaver som EFF har finansiert. Dette ut fra at Fiskeridirektoratet har den beste kompetansen til å ivareta den funksjonen.

Hvis man sammenligner landbruk og sjømat, ser man at landbrukssiden har valgt å lage et avgiftssystem basert på faste beløp pr kg uansett produktverdi, mens man på sjømatsiden har valgt et system som baserer seg på relative (prosentvise) andeler av verdien. Årsaken til dette kan ligge i at Norge er det markedet norsk jordbruk skal betjene og endringer i dette markedet vil være relativt små fra et år til et annet. Siden store deler av produksjonen i norsk landbruk er konsesjonsregulert vil produksjonsvolumet også være relativt konstant. Avgiftssystemet i landbruket genererer dermed nokså forutsigbare økonomiske ressurser. I tillegg er det bygd inn muligheter til endringer i avgiftsnivåene som kan bidra til å gjenopprette ubalanse i markedet.

For sjømat har man valgt et avgiftsregime som svinger i takt med verdien på de eksporterte produktene. I tillegg har man gjennom avtale med EU i en periode måttet innføre ekstraavgifter. For en organisasjon som Eksportutvalget for fisk ligger det meget store utfordringer i å allokere ressursene på en optimal måte når "inntektene" svinger mye fra år til år. I et alternativt avgiftssystem for finansieringen av fellesmarkedsføringen kan man også vurdere å bruke faste beløp pr kilo.

Sammenligner man eksempelvis sløyd laks og slaktet gris, ser vi at norske lakseeksportører mot slutten av 2005 måtte svare en avgift på ca 0,25 kr pr kg laks (1,05 % av ca eksportpris på NOK 25 pr kg). Tilsvarende måtte en produsent av svinekjøtt svare kr 1,90 pr kg, mens førstehåndsverdien for svinekjøtt var ca 20 kr/kg (minus avgiften). Det må legges til at avgiften på landbrukssida brukes til mer enn tilsvarende på fiskerisida, men allikevel er forskjellene store. I eksemplet over må svinekjøttprodusenten ut med nesten 8 ganger høyere avgift enn lakseeksportøren. På tross av at det er lovpålagte avgifter, viser avgiftsnivået på landbruksprodukter at norske bønder er villige til å investere store ressurser i å sikre regulering og avsetning av egen produksjon.

3.2.2 Forskningsavgiften

Formålet med forskningsavgiften er å styrke finansieringen av forskning og utvikling (FoU), for å tilrettelegge for økt verdiskapning, miljøtilpasning, omstilling og nyskaping i fiskeri- og havbruksnæringen. Midlene skal også brukes til å dekke forvaltning og administrasjon av midlene. FoU-avgiften er 0,3 % på eksporterte varer, og beregnes ut fra fob-verdien av eksportert fisk og fiskevarer⁶.

3.2.3 Hvordan kan avgiften endres?

Fiskeri- og kystdepartementet kan, når særlige grunner taler for det, ved forskrift endre avgiftssatsene til eksportavgiften. Departementet kan også ved forskrift fastsette ulik markedsavgift etter bearbeidingsgraden på råstoffet eller råstoffets art.

Årsakene til at man ønsker en avgiftsendring kan komme fra flere hold; utenfra eller internt i næringen. Et eksempel er oppdrettslaks hvor Norge, etter avtale med EU måtte øke eksportavgiften betydelig. Slike pålegg kan sies å være av mer politisk karakter og disse kan i liten grad påvirkes av fiskerinæringen. Når det gjelder forslag som kommer fra fiskerinæringen selv kan de ha ulikt opphav. For eksempel ønsket saltfisk-, klippfisk- og tørrfisknæringen på slutten av 1990-tallet en økning av avgiften for å øke

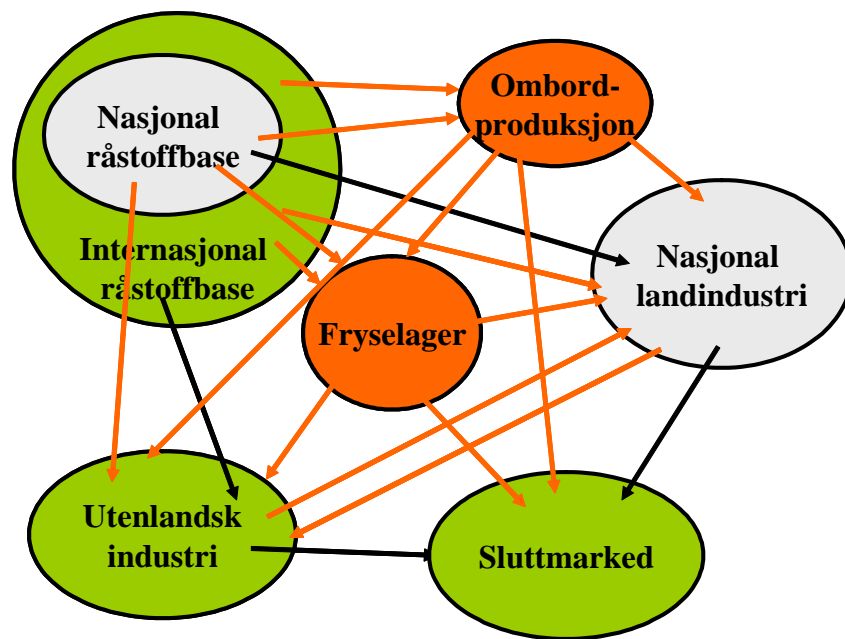
⁶ Det er ikke FoU-avgift på varer som omfattes av lov av 8 juni 1984, nr 53: hermetikk, eller varer som det blir betalt en frivillig avgift av Sildolje- og Sildemelindustriens Forskningsinstitutt (SSF). Det kreves ikke inn FoU avgift på disse varene siden det betales en egen avgift til SSF. Det er eksportavgift på sild.

markedsføringsinnsatsen i eksportmarkedene. Denne økningen var frivillig, og er forklaringen på hvorfor disse produktene har like høy avgift som laks.

Uansett hvem som ønsker endrete avgifter, så må forslaget først tas opp i næringsorganisasjonene (dette gjelder ikke politiske forhold). Dersom det er enighet i organisasjonene om avgiftsendring, behandles dette videre i Fiskeri- og kystdepartementet (FKD). Det er avdelingen for havbruk, sjømat og marked i FKD som så håndterer saken. Departementet drøfter en mulig avgiftsøkning eller -reduksjon, og fatter vedtak om endring gjennom en forskrift.

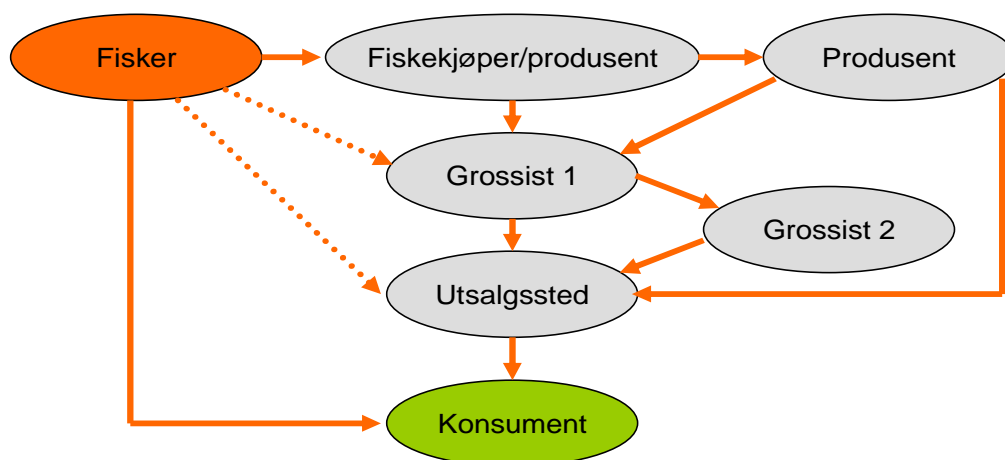
4 OMSETNING AV FISK OG SJØMAT I NORGE

For å få oversikt over om det er mulig å innføre en avgift innenlands og hvilket nivå en slik avgift må ha, så er det viktig å kartlegge hvor mye fisk som omsettes i hjemmemarkedet, og hvordan omsetningen er organisert.

Figur 1 Råvareflyt (B. Dreyer, Fiskeriforskning)

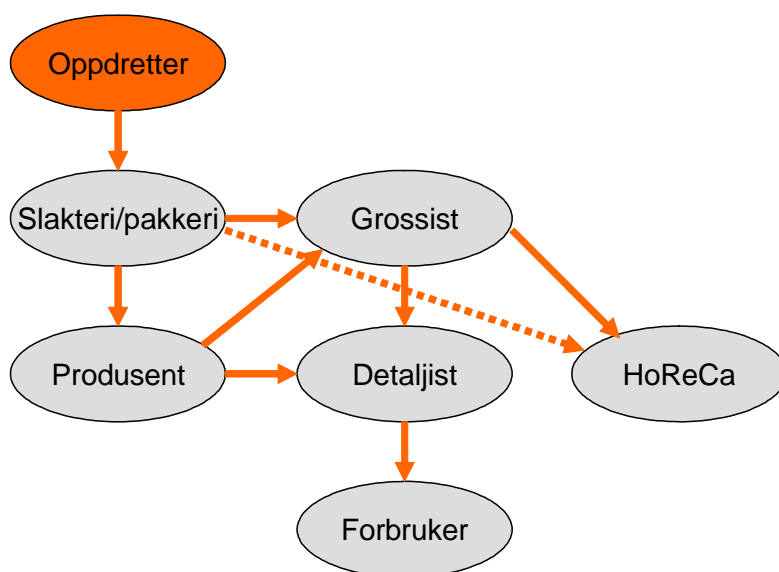
En annen måte å illustrere fiskeproduktets vei fra fisker til konsument er gitt i figuren under.

Figur 2 Noen mulige distribusjonsveier for sjømat fra fisker til konsument

Begge figurene er ikke ment å være utfyllende og i denne sammenhengen kun ment å illustrere kompleksiteten og diversiteten i omsetningen. Den enkleste formen er sjarkfiskeren som selger direkte til forbruker fra egen båt slik dette skjer ved flytebrygga i Tromsø, Ravnkloa i Trondheim eller Rådhusbrygga i Oslo. Hvis fiskeren velger å levere fisken til en fiskekjøper, kan fisken plutselig ta et utall veier og den kan også bearbeides på ulike måter både hos første kjøper og på vei fram til endelig bruker. Mens Figur 2 kanskje er mest typisk for fersk sjømat innenlands, viser Figur 1 hvor kompleks varestrømmen med sjømat kan bli hvis produktene er fryste. I tillegg til detaljhandelen vil også hotell/restaurant og catering (HoReCa) omsette betydelige mengder sjømat. I praksis er det vanskelig å kvantifisere med tilstrekkelig grad av nøyaktighet hvordan varestrømmene går i de to systemene.

I Figur 3 vises noen mulige omsetningsveier for oppdrettet sjømat. Som figuren viser kan omsetningen skje direkte fra oppdretter (med eget pakkeri) til HoReCa-segmentet, samtidig som det kan benyttes flere mellomledd i prosessen før produktene når forbruker.

Figur 3 Noen mulige omsetningsveier for oppdrettet, fersk sjømat

Fisk som oppdrettet laks, ørret og torsk transporteres først til et godkjent slakteri før produktet sendes videre. Når det gjelder skalldyr finnes det både pakkerier tilknyttet egen oppdrettsvirksomhet og pakkerier som pakker for mange aktører. Felles for slakterier og pakkerier av både fisk og skalldyr er at de skal være godkjent av Mattilsynet. For å bli godkjent stilles det krav til blant annet hygiene i slakte-/pakkelokalene og til avfallshåndtering. Det er et krav fra Mattilsynet om at samtlige oppdrettere må sende inn melding (skjema) om hvor mye fisk som skal slaktes, gjennomsnittsvekt (rund fisk), og spesifikasjoner av eventuell medisinbehandling de siste 12 måneder. Innmeldingsskjemaet må være mottatt og klarert av Mattilsynet før slaktning kan begynne. Slakteriene må også sende inn slaktemelding til Mattilsynet om hvor mye de slaktet i forrige uke, og hvor mye som planlegges slaktet i neste uke. Dermed kan oppdretternes innmeldingsskjema og slakterienes slaktemelding kontrolleres mot hverandre. I dag skjer all innmelding manuelt, men det er igangsatt et arbeid med å få slaktemeldingene oversendt elektronisk. Man regner med at dette vil være i funksjon i løpet av 2006.

4.1 Industrifisk

Et annet moment er det såkalte industrifisket. Dette gjelder eksempelvis arter som kolmule, øyepål, tobis og lodde. Noen av disse artene brukes i sin helhet til produksjon av mel/olje, mens andre brukes delvis til konsum og delvis til mel/olje. Eksempelvis har kolmule, som tradisjonelt utelukkende har hatt anvendelse til mel/olje, nå også blitt et konsumprodukt. Makrell og sild går primært til mel/olje når kvaliteten er så dårlig at den ikke kan anvendes til konsum. Ved levering av all fisk som landes i Norge, skal det framkomme på sluttseddelen hvilken anvendelse fisken skal gå til. Det er derfor ikke noe problem å diskriminere mellom anvendelse til mel/olje eller konsum

Siden avgiften som beregnes i denne rapporten skal brukes til markedsføring av sjømat innenlands, er det grunn til å reise spørsmålet om fisk til mel/olje oppfattes å være en produksjonsform som man ut fra rimelighetshensyn bør unnta eller inkludere i avgiftsgrunnlaget. Produktene fra industrifisket går i sin helhet til fôrproduksjon for oppdrettsfisk. Ved å avgiftsbelegge industrifisket vil dermed oppdrettsfisk bli avgiftsbelagt flere ganger. Først gjennom fôret, deretter gjennom omsetning. Vi anbefaler derfor industrifisk holdes utenfor avgiftsgrunnlaget til fellesmarkedsføringen på innlandsmarkedet.

4.2 Omsetning gjennom fiskesalgslagene

I Norge må villfisk og en del skalldyr omsettes på første hånd gjennom et godkjent fiskesalgslag – all fisk ilegges en salgslagsavgift som går til drift av salgslagene. Også fisk som landes i Norge i påvente av transport til utenlandsk destinasjon må svare avgift til salgslagene. Produksjon og omsetning av oppdrettsarter er ikke underlagt loven om salgslagsorganisering.

Formålet til salgslagene er, fordi de er eid av fiskerne, å sikre høye og stabile priser og gode rammevilkår for fiskerne. Fiskesalgslagene skal også sørge for at fiskerne får riktig oppgjør. Dette gjøres ved at alle sluttsedler, det dokumentet som viser hvor mye og hvilke typer fisk og biprodukter som fiskeren har solgt til en godkjent kjøper, skal sendes gjennom salgslaget. Sluttseddelen er også et gyldig dokument i forbindelse med kvoteregulert fiskerier. Sluttseddel må også leveres i forbindelse med direkte salg til forbruker eller overtagelse av egen fangst til eksempelvis sjøtilvirkning. Omsetningsprisen på første hånd fastsettes etter avtale mellom fisker og fiskekjøper eller via auksjon. Fiskesalgslagene fastsetter imidlertid minstepriser for det enkelte fiskeslag. I 2005 var det følgende godkjente salgslag:

- Norges Råfisklag
- Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag
- Vest-Norges Fiskesalgslag
- Rogaland Fiskesalgslag S/L
- Skagerakfisk S/L
- Norges Sildesalgslag

Alle salgslagene unntatt Norges Sildesalgslag har sin funksjon innen et geografisk avgrenset område. Norges Råfisklag er det største salgslaget og all førstehåndsomsetning fra Hustadvika i Møre og Romsdal til grensen mot Russland skal skje gjennom en kjøper som er godkjent av Norges Råfisklag.

4.2.1 Avgiftsinnkreving: Norges Råfisklag som eksempel

Ved hver levering/kjøp plikter kjøper å utstede og innsende nødvendig slutt- eller landingsseddel til salgslagene. Dette dokumentet er underskrevet av fisker/skipper. I Norges Råfisklag sitt område betaler kjøper oppgjøret for mottatt fangst direkte til Råfisklaget. Leverandør får så sitt oppgjør for fangsten fra Råfisklaget og dette skal skje senest 21 dager etter levering.

Ved utbetaling av oppgjør til leverandør skal Norges Råfisklag trekke pålagte avgifter i henhold til følgende satser:

- 1,17 % av samlet salgssum for fersk rå fisk, skalldyr, bløtdyr, småkval og akkar med biprodukter (0,90 % for ombordfrosne fisk og ombordfrosne rå skalldyr og bløtdyr for produksjon på land, sjøtilvirket tørrfisk, saltfisk og sjøtilvirkede biprodukter, samt for andre frosne produkter av fisk, småkval og skalldyr pakket for konsum. Satsen gjelder også for halvfabrikata av bløtdyr for videreforedling i land.
- 0,45 % for ombordtilvirket frosne fiskefilet og farse, herunder surimifarse, samt ombordtilvirkede frosne produkter av småkval i forbrukerpakninger på inntil 1,5 kilo og skalldyr i forbrukerpakninger på inntil 1 kg. Satsen gjelder også renpillet muskel/rogn av bløtdyr samt ombordpillede reker.

Disse avgiftene brukes primært til drift av Norges Råfisklag. I andre salgslag finnes et tilsvarende avgiftssystem på førstehåndsverdien, men satsene avviker fra det som brukes hos Råfisklaget. Det er opp til hvert enkelt salgslag å fastsette nivået på salgslagsavgiftene.

I tillegg til avgiften for å finansiere salgslagene finnes det følgende avgifter (alle avgiftene framkommer som egne poster på sluttseddelen) som trekkes på førstehåndsverdien:

- Fiskeridirektoratets kontrollavgift på fiskeflåten (0,1 % av landet fisk for fartøy under 28 meter, og 0,25 % for fartøy over 28 meter).
- Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten (0,05 %).
- Produktavgift til Rikstrygdeverket (2,5 %) som skal dekke differansen mellom høy sats og mellomomsats for trygdeavgiften).
- Pensjonstrekk til Rikstrygdeverket (0,25 %).

I Norges Råfisklags distrikt er de samlede, pålagte avgiftene for eksempelvis for fersk torsk levert fra fartøyer under 28 meter 4,07 % av førstehåndsverdien. Før utbetaling til fisker finner sted, vil Norges Råfisklag trekke de avgifter som er beskrevet over.

Det finnes også en rekke gebyrer:

- Gebyr for å stå i merkeregisteret
- Gebyr for erverv av fiskefartøy
- Kystgebyr

På fakturaen som Norges Råfisklag sender til kjøper trekkes avgiften til Mattilsynet. Denne avgiften belastes derfor ikke fisker.

4.2.2 Omsetning gjennom salgslagene

I tillegg til omsetningen på førstehånd i eget distrikt, registreres utenlandske fartøyers landinger i Norge og norske fartøys direktelandinger i utlandet. For all sjømat som faller inn under salgslagenes kompetanseområde skal man dermed ha full oversikt over landingene. Det antas at det forekommer uregistrerte landinger, men disse har antagelig et begrenset omfang og vil, på tross av at det er ulovlig, ikke drøftes videre i dette arbeidet. Tabell 3 viser landingene i alle salgslagene for årene 2002, 2003 og 2004 for mengde i tusen tonn og verdi millioner NOK.

Tabell 3 Omsetningen av fisk gjennom salgslagene i 2002, 2003 og 2004. Mengde er i 1000 tonn, og verdi i mill NOK (Kilde: Fiskeridirektoratet)

	2004		2003		2002	
	Mengde	Verdi	Mengde	Verdi	Mengde	Verdi
Lodde	522	641	249	262	49	47
Øyepål ³	26	23	12	10	7	6
Kolmule ³	558	552	851	722	958	762
Tobis	176	163	30	24	49	44
Hestemakrell	37	98	21	41	11	40
Atlantisk makrell	184	1.363	163	1.007	157	1.327
Sild	574	2.039	565	1.413	616	2.015
<i>Sum pelagisk fisk</i>	<i>2.079</i>	<i>4.890</i>	<i>1.895</i>	<i>3.493</i>	<i>1.849</i>	<i>4.249</i>
<i>Herav til mel/olje</i>	<i>1.067</i>	<i>880</i>	<i>1.119</i>	<i>980</i>	<i>1.201</i>	<i>1.175</i>
<i>Herav til konsum</i>	<i>1.012</i>	<i>4.010</i>	<i>776</i>	<i>2.513</i>	<i>648</i>	<i>3.074</i>
Torsk	228	2.868	217	2.339	231	2.779
Hyse	55	553	59	413	65	451
Sei	203	936	212	802	211	834
Brosme	18	154	13	98	12	83
Lange/blålange	16	211	15	155	15	176
Lysning/lyr/hvitting	4	39	5	42	4	37
<i>Sum torsk og torskeartet fisk</i>	<i>525</i>	<i>4.760</i>	<i>522</i>	<i>3.849</i>	<i>536</i>	<i>4.360</i>
Blåkveite	12	185	13	211	17	324
Flatfisk ellers	4	76	5	98	5	106
Uer	16	110	17	101	17	115
Strøm- og vassild	7	24	8	26	12	32
Annen bunnfisk	15	149	14	141	16	163
<i>Sum flatfisk og bunnfisk</i>	<i>55</i>	<i>544</i>	<i>57</i>	<i>576</i>	<i>66</i>	<i>739</i>
Diverse dypvannsarter	2	11	2	12	2	11
Annen og uspesifisert fisk	3	20	2	16	2	15
Krabbe	4	34	5	40	5	41
Kongekrabbe ⁴	0	31	1	58	1	80
Hummer og sjøkreps	0	27	0	25	0	24
Reke ⁵	69	835	66	811	59	809
Skjell	1	13	1	11	1	14
<i>Sum skalldyr og bløtdyr</i>	<i>75</i>	<i>940</i>	<i>73</i>	<i>945</i>	<i>66</i>	<i>969</i>
Totalt til konsum	1.667	10.254	1.428	7.883	1.316	9.142
Tang og tare	183	33	153	28	148	28
Total inkl. tang og tare	2.922	11.198	2.703	8.919	2.670	10.371

*) Foreløpige tall pr 3/3-2005. Vi gjør oppmerksom på at det kan være landet fisk som vi enda ikke har fått opplysninger om og at kvantum og verdi derfor sannsynligvis vil stige etter hvert som tallmaterialet oppdateres.

¹ Statistikken er i hovedsak basert på sluttseiddedata innsendt fra fiskesalgslagene til Fiskeridirektoratet pr 3/3-2005.

² Tallene inkluderer norske skolekvoter og forskningsfangst som er omsatt.

³ Prisavtale art (dvs. at hele fangsten blir registrert som den fiskesorten som utgjør minst 50 % av landingen til mel og olje).

⁴ Kommersiell fangst av kongekrabbe fra og med 2002, 2001 kun forskningsfangst.

⁵ Kvantum & verdi år 2004 er justert mot tall fra kvotekontrollen for fangst i NAFO-området og Øst-Grønland, da det er et stort etterslep med hensyn til innsending av sluttseidler til Fiskeridirektoratet fra fartøy som driver fiske i dette området.

Omsetningen fra salgslagene varierer naturlig nok fra år til år, både med hensyn til mengde og verdi. I drøftingene og beregningene omkring avgiftsnivå senere i rapporten har vi valgt å bruke omsetningstallene for 2004.

4.3 Omsetningen av oppdrettet sjømat

Det produseres som kjent betydelige mengder oppdrettet sjømat i Norge. I tabellen under vises omsetningstallene i rund vekt.

Tabell 4 Omsetning av oppdrettsfisk i 2002, 2003 og 2004. Mengde i tusen tonn og verdi i millioner NOK (Kilde: Nøkkeltall fra norsk havbruksnæring 2002, 2003, 2004 - Fiskeridirektoratet)

	2004		2003		2002	
	Mengde	Verdi	Tonn	Verdi	Tonn	Verdi
Laks	565,9	9.913,4	507,4	8.173,5	465,3	7.703,1
Regnbueørret	63,2	1.267,1	69,1	1.220	83,4	1.347,7
Torsk	3,2	72,2	2,1	51,5	1,2	29,8
Røye	0,4	15,1	0,3	10,7	0,3	12,3
Kveite	0,6	42,5	0,4	29	0,4	30,3
Andre fiskearter	1,6	33,4	1,2	24,8	0,7	18,3
Kamskjell	0,05	2,2	0	0,03	0,1	6,1
Østers	0	0,2	0	0,1	0	0,1
Blåskjell	3,1	20,9	1,4	8,3	2,5	14,9
Andre arter	0	2,7	0	0,2	0,02	0,7
<i>Total</i>	<i>638</i>	<i>11.370</i>	<i>582</i>	<i>9.519</i>	<i>554</i>	<i>9.163</i>

Som Tabell 4 viser så har omsetningen både i mengde og verdi økt de siste tre årene i oppdrettsektoren. Det er ikke forventet vesentlige reduksjoner i verken volum eller verdi for oppdrettsartene. Tallene for 2004 vil legges til grunn for beregningene senere i rapporten.

Tabell 3 og Tabell 4 viser samlet volum og verdi for all sjømat som produseres i Norge. Som vi ser, ble det i 2004 omsatt ca 2,3 millioner tonn fisk og sjømat til konsum (både oppdrett og fangst) til en verdi av ca 21,6 milliarder kroner.

Omsetningstallene i Tabell 3 og Tabell 4 gir ingen informasjon om hva som skjer med fisken etter at den er brakt på land. Hvor mye bearbeides videre til hvilke produkter? Hvor mye konsumeres innenlands og hvor mye eksporteres? Hadde man hatt en nøyaktig oversikt over

disse forholdene, kunne man (ved å korrigere for lagerendringer og import) hvert år beregne hvor mye av den ubearbeidede fisken som gikk til eksport og hvor mye som ble konsumert på hjemmemarkedet. Slike oversikter finnes bare i begrenset grad og en rekke faktorer gjør at man vil ha problemer med nøyaktigheten i beregningene. En så tilsynelatende enkel faktor som utbytte ved filetproduksjon varierer eksempelvis mellom bedrifter, mellom maskinoperatører, med råstoff og med årstid. Mens en bedrift bruker 30 % filet i sine farseprodukter, bruker en annen 60 % og så videre. Mangelen på standarder gjør det i praksis umulig å bruke en kombinasjon av eksportvolumet slik det framkommer i eksportstatistikkene og produksjonen slik dette framkommer i Tabell 3 og Tabell 4, for å estimere det norske forbruk av sjømat. Kompleksiteten i omsetningen er også illustrert i figurene 1, 2 og 3.

Eksportverdien av fisk og sjømat var på om lag 27,4 milliarder kroner i 2002. Denne verdien sank til 25,1 milliarder i 2003 men steg til 27,3 milliarder i 2004. For 2005 ble eksportverdien 31,7 milliarder kroner (Kilde: SSB).

4.4 Omsetning i andre ledd i verdikjeden

I Norge samler Eksportutvalget for fisk og Sissel Flesland Markedsinformasjon AS inn omsetningstall for sjømat. Disse tallene er av ulike årsaker ikke dekkende for den reelle omsetningen av sjømat i Norge, men gir likevel en indikasjon på det samlede forbruket, verdi og endringer fra et år til et annet.

Tabell 5 Innkjøp til dagligvaremarkedet og storkjøkken/storhusholdningsmarkedet per vareområde

Vareområder	Innkjøp i millioner kroner 2004			Andel i %
	Dagligvare- markedet	Storkjøkken- markedet	Totalmarkedet	
Fisk, fersk, hvit	377	147	524	11 %
Fisk fersk, rød	199	99	298	6 %
Fisk fryst, hvit	271	56	327	7 %
Fisk fryst, rød	163	18	181	4 %
Fisk, saltet, røket og gravet	695	230	925	19 %
Fiskematprodukter	604	71	675	14 %
Andre bearbeidede fiskeprodukter	819	137	956	20 %
Skalldyr	589	298	887	18 %
Muslinger	30	34	64	1 %
<i>Sum fisk og skalldyr</i>	<i>3.747</i>	<i>1.090</i>	<i>4.837</i>	<i>100 %</i>

Tabell 6 Innkjøp til dagligvaremarkedet og storkjøkken/storhusholdningsmarkedet per vareområde i prosent

Vareområder	Dagligvare andel i % av 3.747 mill.kr.	Storkjøkken andel i % av 1.090 mill. kr.	2004 totalt innkjøp i millioner kroner	Andel i %
Fisk, fersk, hvit	10 %	13 %	524	11 %
Fisk fersk, rød	5 %	9 %	298	6 %
Fisk fryst, hvit	7 %	5 %	327	7 %
Fisk fryst, rød	4 %	2 %	181	4 %
Fisk, saltet, røket og gravet	19 %	21 %	925	19 %
Fiskematprodukter	16 %	7 %	675	14 %
Andre bearbeidede fiskeprodukter	22 %	13 %	956	20 %
Skalldyr	16 %	27 %	887	18 %
Muslinger	1 %	3 %	64	1 %
<i>Sum fisk og skalldyr</i>	<i>100 %</i>	<i>100 %</i>	<i>4837</i>	<i>100 %</i>

Tabell 7 Fordeling på markeder per vareområde

Vareområder	Dagligvare markedet andel i %	Storkjøkken markedet andel i %	2004 totalt innkjøp i mill. kr.
Fisk, fersk, hvit	72 %	28 %	524
Fisk fersk, rød	67 %	33 %	298
Fisk fryst, hvit	83 %	17 %	327
Fisk fryst, rød	90 %	10 %	181
Fisk, saltet, røket og gravet	75 %	25 %	925
Fiskematprodukter	89 %	11 %	675
Andre bearbeidede fiskeprodukter	86 %	14 %	956
Skalldyr	66 %	34 %	887
Muslinger	47 %	53 %	64
<i>Sum fisk og skalldyr</i>	<i>77 %</i>	<i>23 %</i>	<i>4837</i>

Tabell 8 Distribusjon per vareområde

Vareområder	Grossist andel i %	Direkte andel i %	2004 totalt innkjøp i mill. kr.
Fisk, fersk, hvit	1 %	99 %	524
Fisk fersk, rød	2 %	98 %	298
Fisk fryst, hvit	57 %	43 %	327
Fisk fryst, rød	61 %	39 %	181
Fisk, saltet, røket og gravet	39 %	61 %	925
Fiskematprodukter	51 %	49 %	675
Andre bearbeidede fiskeprodukter	85 %	15 %	956
Skalldyr	30 %	70 %	887
Muslinger	18 %	82 %	64
<i>Sum fisk og skalldyr</i>	<i>44 %</i>	<i>56 %</i>	<i>4837</i>

Tabellene overfor viser noe av det eksisterende statistiske materialet for omsetningsleddene for sjømat. Problemet er at disse tallene ikke baserer seg på lovpålagte registreringer. Dette innebærer både at man ikke kan innhente tall på alle relevante distribusjonspunkter eller ha noen garanti for at de tallene som stilles til rådighet er riktige. Hvis man foretar de samme registreringene år etter år, kan tallene sannsynligvis sammenlignes for å si noe om relative endringer i konsumet, både totalt og mellom produktgruppene. Dermed kan de si noe om forbruksutviklingen i relativ forstand, men de gir ikke et eksakt mål på konsum per innbygger. Statistisk sentralbyrå har heller ingen tall som er anvendelig til dette.

Mangel på eksakte kunnskaper om varestrømmen for sjømat innenlands, vil ha betydelig implikasjoner for hvordan et avgiftsregime som skal finansiere fellesmarkedsføringen av sjømat i Norge kan tenkes å bli organisert.

4.5 Hvor i verdikjeden bør det kreves inn avgift?

En avgift på omsetningen innenlands kan kreves inn på ett flere ledd i verdikjeden. Fisker produsent, eksportør, importør, grossist og detaljist er noen slike ledd, men det er ikke likegyldig hvilket ledd som velges. Antallet aktører i hvert ledd og muligheten for å innføre enkle og håndterbare systemer som lar seg etterprøve og kontrollere vil være sentrale kriterier for valg. Som vist tidligere i dette arbeidet er omsetningen av sjømat fra fisker til konsument svært kompleks og hvis import/eksportdimensjonen også bringes inn, blir omsetnings-systemene enda mer uoversiktlige. Olsen (1994)⁷ peker på at de fleste markedsføringsavgiftene innen næringsmidler blir lagt på primærproduksjon og primærråstoffet. Det at pengene kreves inn på første ledd begrunnes på følgende måte:

- Felles markedsføring har sin bakgrunn i perioder med lave/ustabile priser og sesongusikkerhet. Dette slår hardest ut i primærleddet.
- Biologisk produksjon er svært ofte omgitt av usikkerhet og variasjoner (sesongvariasjoner, lang produksjonsperiode/overproduksjon). Dette øker behovet for koordinerte aktiviteter.
- Primærleddet har den største verdiskapningen, og de høyeste kostnadene/investeringene.

Det er mange problemstillinger/utfordringer som er særegne for fiskerinæringen, og som vanskeliggjør innføring av en avgift som oppfattes som rimelig og som kan unngå at produktene blir avgiftsbelagt flere ganger. Noen årsaker kan være:

- Det foregår salg av produkter med ulik bearbeidingsgrad mellom produsenter. Et tenkt eksempel kan være rå fisk som anvendes til salting og tørking og eksport. Her kan tre ulike produksjonsenheter pluss et eksportledd være involvert.
- Eksportører selger både innenlands og utenlands. Produsenter kan eksportere en del av produktporteføljen, omsette en del på hjemmemarkedet og selge en del til videreforedling. Råvarene kan komme fra råstoff landet i Norge eller via import.
- Direktesalg til konsument.
- Importert fisk går både til produksjon innenlands og til hjemmekonsum eller reeksport.

⁷ Olsen, S.O. (1994). Felles generisk markedsføring gjennom markedsråd: Målsettinger, organisering, aktiviteter og effekter. Fiskeriforskning, rapport 1/1994.

Når en skal vurdere på hvilket ledd avgiften skal kreves inn, bør det tas hensyn til mange av disse faktorene, ikke minst for å unngå byråkratisering og systemer som gjør at ordningen blir kostbar å implementere, vanskelig å kontrollere og at provenyet har en størrelse som sikrer muligheten til langsiktig markedsarbeid. I dag kreves markedsavgiften inn på eksportørleddet og Eksportutvalget for fisk bruker 1/4-1/3 årsverk på å organisere ordningen. Dette betyr i realiteten at ordningen er svært enkel å administrere.

Undersøkelser av utenlandske organisasjoner som driver generisk fellesmarkedsføring viser at det er vanligst å ta inn avgiften via salgslag, eller samarbeidsordninger i forbindelse med salg og omsetning på første hånd. Fordelene med dette er at det er enkelt å kreve inn avgift fordi antall kontrollpunkter er relativt få og produktene er homogene. Omsetningstallene er gjerne lett tilgjengelige og produktene er ofte underlagt et offentlig regelverk som bestemmer hva og hvordan ulike produktformer skal registreres. I Norge blir det meste av produksjonen fra norsk landbruk registrert på denne måten. På fiskerisiden blir alt som omsettes gjennom fiskesalgslag registrert gjennom de lovpålagte sluttosedlene. Markedsavgiften i landbruket trekkes på førstehåndsomsetningen og en slik avgift kunne man også tenke seg at ble trukket gjennom fiskesalgslagene.

Ulempen i Norge er at oppdrettet sjømat ikke omsettes gjennom fiskesalgslag. Skal disse sjømatproduktene svare avgift på annen måte enn via dagens eksportavgift, må det derfor etableres et eget system for å håndtere disse. Som vist tidligere innkrever den norske landbrukssektoren omsetningsavgiften på slakteri/pakkeri/meieri og på oppdrettsiden kan en innkreving foretas på tilsvarende måte⁸. Avgift for oppdrettsfisk som torsk, laks og ørret kan kreves inn på slakteri, mens avgiften på eksempelvis skjellartene kan kreves inn på pakkerisiden. En fordel er at man gjennom en lovpålagt avgiftsinnkreving på disse punktene vil fange opp fisk, skaldyr og annen sjømat som kommer i oppdrett i framtida.

Selv om det i landbruket finnes systemer som kan overføres til slakterier/pakkerier også innen fiskerisektoren, er det en viktig forskjell mellom landbruk og oppdrett. Slakteriene i landbruket kjøper dyrene fra produsent og det er produktvekta og ikke produktverdien som er grunnlaget for avgiftsberegningen. For en del aktører innenfor oppdrett, så er slakting og pakking en tjeneste de betaler for å få utført. Slakteri/pakkeri kjøper altså ikke produktene for å selge de videre, de fakturerer kun produkteier for den tjenesten de har levert. I dette tilfelle finnes det derfor ingen produktpris som kan brukes for å beregne en eventuell avgift, men en viktig komponent i prisingen av denne tjenesten er vekta på slaktefisken. Disse dataene er rapporteringspliktige til Mattilsynet, og vil i løpet av 2006 behandles elektronisk. Et alternativ kan være at man kopierer landbrukssystemet ved at det er produktvekta som bestemmer provenyet. I så fall må aktørene bli enige om en referansepris (øre/kg) som skal brukes, og at man kunne bruke faktureringsystemene til slakteri/pakkeri for å innkreve avgiften.

Innkreving gjennom andre ledd er også mulig, og eksempelvis tas dagens eksportavgift inn på eksportørleddet. Andre kanaler er eksempelvis grossist- og detaljistleddet. Etter vårt skjønn blir en slik innkreving svært vanskelig på grunn av antallet omsetningssteder samt at disse punktene i mange tilfeller også vil håndtere andre produkter enn sjømat. Det er viktig at en ordning ikke blir for tungrodd og vanskelig å administrere. Ikke minst må muligheten for kontroll være tilstede.

Som diskusjonene overfor har avdekket så er det noen få nivåer i verdikjeden som peker seg ut som mer gunstige for innkreving av avgift enn andre:

⁸ I 2005 var det ca 75 anlegg som slaktet og pakket oppdrettsfisk

- Eksportleddet
- Førstehåndsomsetningen gjennom salgslagene
- Slakteri- og pakkerilleddet for oppdrettsfisk

4.6 Nivå på avgift

Olsen (1994)⁹ diskuterer også avgiftsstørrelsen, og det vises til at det er flere forhold som bør vurderes. Avgiften bør være størst i bransjer der merkevareandelen er liten. Konkurransesituasjon, manglende produktkunnskap hos forbruker og manglende produktlojalitet er andre ting som må vektlegges når avgiftsnivået skal bestemmes. Mange av de igangværende tiltakene har også som prinsipp at produkter skal avgiftsbelegges bare en gang.

Hvordan avgiften så skal innrettes, det vil si om grunnlaget for avgiften er enhet, vekt eller verdi er også noe som må vurderes. Eksempelvis vil en avgift per enhet kunne gi store utslag (sild kontra laks), men vi anser at en slik avgiftsform ikke er aktuell. Fisk omsettes ikke i stykk, men i kilo. Et alternativ er å differensiere avgiften slik det er gjort på dagens eksportavgift. Denne differensieringen kan skje både på et avgiftsregime basert på vekt og på verdi. I landbruket har de valgt den vektbaserte modellen (avgift pr kilo), mens eksportavgiften går på verdien (prosentandel av salgspris). I følge Olsen (1994) synes det ikke å være en klar avgiftspraksis hos de undersøkte organisasjoner som drev med markedsføring. Noen hadde vektbasert- og andre hadde verdibasert avgift.

En fordel med å kreve inn avgiften på første hånd er at produktene vil være mer ensartet, og avgiftsnivåene kan oppfattes å være mer rimelig. I så måte peker en avgift beregnet på verdien seg ut som det mest aktuelle alternativet. Dette passer også inn i det avgiftssystemet som i dag brukes hos eksempelvis Norges Råfisklag. Representanter fra Råfisklaget uttaler også at det er en enkel sak å legge inn denne komponenten i det eksisterende avgiftssystemet.

⁹ Olsen, S.O. (1994). Felles generisk markedsføring gjennom markedsråd: Målsettinger, organisering, aktiviteter og effekter. Fiskeriforskning, rapport 1/1994.

5 FORSLAG TIL AVGIFT PÅ OMSETNINGEN INNENLANDS

I forrige kapittel så vi at det var mulig å kreve inn avgiften på flere ledd, men for å unngå byråkratisering og tungroddede systemer har vi valgt å ekskludere avgiftsinnkreving på grossist- og sisteledd. Omfanget av en slik ordning vil være vanskelig å håndtere og antagelig ha en uønsket høy kostnadsside. Vi vurderer derfor at kun primærleddet (salgslag/slakteri/pakkeri) og eksportørleddet som er aktuelle innkrevingspunkter i denne sammenheng. I eksemplene vil vi legge til grunn at beløpet til markedsføringen på hjemmemarkedet skal utgjøre omtrent 20 millioner kr. Industrifisket er ikke tatt med i beregningsgrunnlaget.

Det er fire aktuelle muligheter som peker seg ut for innkreving avgift til økt markedsføring av fisk og sjømat innenlands:

1. *Økning av dagens eksportavgift:* Dagens eksportavgift beholdes, men økes slik at man til en hver tid kan avsette ca 20 millioner kroner til fellesmarkedsføring innenlands.
2. *Avgiftsinnkrevingen flyttes til førstehåndsomsetningen/slakteri.* Dette alternativet innebærer at dagens system med eksportavgift avvikles. I stedet innføres en ny avgift på førstehånd. Avgiften innkreves gjennom salgslagene for villfisk og på slakteri/pakkeanlegg for oppdrettet sjømat. Fordeling av den totale avgiftspotten mellom hjemmemarked og eksportmarked må gi tilstrekkelig sikkerhet for at man er operative i alle markeder.
3. *Beholde eksportavgift og innføre en ny avgift på førstehåndsomsetning:* Dette alternativet medfører at man beholder eksportavgiften, men innfører en avgift på førstehåndsomsetningen gjennom salgslagene. Denne avgiften skal eksklusivt brukes til markedsføring innenlands. Bidraget fra oppdrettsartene vil måtte komme ved at eksportavgiftene på disse artene deles mellom hjemme- og utemarkedet.
4. *Beholde eksportavgiften og innføre en ny avgift på førstehåndsomsetning og på slakteri/pakkeri:* Dette alternativet representerer en todeling av avgiftssystemet. Eksportavgiften beholdes som i dag, men brukes utelukkende til eksportfremmende tiltak. Den innenlandske markedsføringen finansieres av en avgift på førstehåndsomsetningen samt en ditto avgift på all sjømat som går gjennom slakteri/pakkeri.

Nedenfor utredes hvert av de 4 alternativene nærmere og for å unngå mange gjentakelser, bør man lese kapittelet i ett. Dette betyr at vi i størst mulig grad peker på de positive og negative aspektene ved hvert alternativ, men at disse aspektene kan være gjeldende for flere enn det forslag hvor det omtales.

5.1 Økning av dagens eksportavgift

Første forslag er å beholde dagens differensierte eksportmarkedsavgift, men at denne økes slik at det genereres 12–15 millioner kroner ekstra (i dag brukes allerede 6-7 millioner kroner innenlands). Eksportutvalget for fisk henter også midler fra ordningen med eksportørgodkjenning. I denne rapporten blir det ikke diskutert hvorvidt denne ordningen også kunne innrettes slik at den bidrar til fellesmarkedsføringen i Norge.

Hvordan en økning i eksportavgiften skal skje, må næringen selv avgjøre, men det kan være et alternativ å bestemme at arbeidet på hjemmemarkedet skal ha et budsjett på 20 millioner kr og at endringene av avgiftene tilpasses dette. Ulempen er at EFF i budsjettmessig sammenheng blir mer låst ved at utenlandssatsingene finansieres etter at Norge har fått allokert sine midler.

Fordelene med en økning av eksisterende avgift er at ordningen er etablert, det finnes gode rutiner for innkreving av avgift, og fordelingen mellom arter og produkter er allerede foretatt.

En ulempe med en økning av eksportavgiften er knyttet til utenlandske fartøyer som lander fisk i Norge. Regelverket er utformet slik at fisk som skal svare avgift på førstehånd også skal betales eksportavgift ved utførsel, selv om fisken har stått på norsk transittlager. Det er allerede misnøye med dagens avgiftsnivå blant disse aktørene og en økning kan føre til at fartøyer velger å lande fangstene sine i andre land. I tillegg vil en økning av eksportavgiften føre til at norske eksportører får en ytterligere kostnadmessig ulempe. De produsentene som utelukkende eksporterer kan også oppleve en avgiftsøkning som urimelig.

Ut fra rimelighetsbetraktninger er det ønskelig at produkter som forbrukes innenlands skal være med å finansiere fellesmarkedsføring innenlands, men i dette forslaget vil ikke disse produktene berøres.

En eventuell avgiftsøkning kan gjøres på mange måter og den behøver ikke være lik for alle produkter. En slik differensiering vil ikke bli diskutert her. En generell antydning om nivået kan man allikevel få ved å se hvilke økninger som er nødvendig dersom avgiftsøkningen skal være flat, det vil si lik økning for alle produkter.

I beregningen inngår 5 millioner kr som allerede er innbakt i eksportavgiften på 159 millioner kr for 2004. Økningen vil da være på 15 millioner for å kunne disponere 20 millioner i Norge.

Inntektene må økes	15 mill.
Eksportavgiften i 2004	159 mill
Nivå på avgift (15 mill/159 mill)	9,4 % \approx 10%

For å generere ca 15 millioner ekstra må dagens eksportavgift i gjennomsnitt økes med omtrent 10 %. Hvis vi bruker laks som eksempel vil avgiften dermed utgjøre:

Eksportavgift ekskl FoU-avgift	0,75 %
Påslag på eksportavgiften	0,075 %
Total avgift inkl FoU-avgift	1,125 %
”Gammel” avgift	1,05 %

Fersk torsk vil med dette forslaget få en total avgift på 0,63 % mot 0,6 % i det ”gamle” systemet, en økning på 0,03 %.

En økning av dagens avgift vil vært enkel å iverksette siden både rutiner og fordelingsnøkler mellom arter og produkter allerede er utarbeidet.

5.2 Avgift på førstehåndsomsetningen/slakteri

Neste forslag er å fjerne dagens eksportavgift og erstatte ordningen med en avgift som tas inn på første hånd. Det vil si at tyngdepunktet for innkreving av avgift forskyves bakover i verdikjeden. Salgslagene har allerede operative systemer for å håndtere andre typer avgifter. For oppdrettsfisk foreslås at avgiften tas inn på slakteri/pakkeri.

Fordelene med en slik ordning er at den blir lik for alle produkter av sjømat som produseres og omsettes i Norge. Man kan også sikre at ingen produkter belastes flere ganger. Gjennom salgslagenes elektroniske håndtering av sluttsedler har man stor fleksibilitet i valg av innretning. Sluttseddel spesifiserer eksempelvis hvilke art og volum som skal gå til oppmaling og hvilke som skal gå til konsum. Man kan velge om avgiften skal være relativ/prosentvis, eller om den skal være fast, det vil si pr kilo. Mulighetene for differensiering på art/produkt er også meget lett å innarbeide. Ordningen vil også være lett å kontrollere med tanke på at all fisk som landes gjennom lov er lovpålagt registrering. Dette gjelder også det som leveres fra oppdrettsnæringen. En slik ordning kan dessuten oppleves som mer rimelig enn dagens eksportavgift.

Det må også vurderes hvordan avgiften skal belastes. Selv om førstehåndsomsetningen legges til grunn kan man enten la avgiften komme som fratrukk på oppgjør til fisker/oppdretter, eller som tillegg på prisen til kjøper. I kvalnæringen har man en ordning hvor avgiften til "Reklameutvalget for småkvalkjøtt" innbetales av både selger og kjøper. En tilsvarende deling kan også vurderes her.

Ulempen med forslaget er at man må innføre helt nye systemer for slakteri/pakkeri. Tidligere i rapporten ble det pekt på landsbrukssektorens innkreving av omsetningsavgift og at denne blir krevd inn på slakteri, pakkeri eller meieri. Avgiften er en funksjon av mengde og ikke av pris. Det burde derfor være mulig å innføre tilsvarende systemer på slakterier og pakkerier i sjømatnæringen. Slike systemer finnes ikke i dag, men i følge representanter for Mattilsynet er man i ferd med å implementere pliktig elektronisk innrapportering av slakte- og pakkeaktivitetene og systemet vil være oppegående i løpet av 2006.

Hvis vi ser på hvilket prosentvis avgiftsnivå av verdien som kunne generere Eksportutvalget for fisk sitt budsjett pluss 15 millioner ekstra til markedsføringen i Norge, vil man ved å bruke 2004 som eksempel få følgende:

Total verdi av førstehåndsomsetningen på all sjømat:	21,6 mrd
Totale inntekter EFF (159 mill + 15 mill økning)	174 mill.
Avgiftsnivå (0,174:21,6)	0,8 %

Dersom man innfører en flat avgift på 0,8 % på førstehåndsprisen så ville en slik avgift i 2004 generere 174 millioner kr. Dersom det er ønskelig kan denne avgiften differensieres på art og på primærprodusent/førstehåndskjøper.

Det er også mulig å la denne avgiften være fast pr kilo. For 2004 var det samlede kvantum konsumprodukter fra villfisk og oppdrett på 2.3 millioner tonn. Med flat avgift på 7,5 øre pr kg ville man i 2004 generere 173 millioner kr.

5.3 Beholde eksportavgift og innføre avgift på førstehåndsomsetning

Et tredje forslag er at dagens eksportavgift beholdes, men at denne (for de salgslagsorganiserte fiskeartene) utelukkende går til generisk markedsføring av eksportert fisk og sjømat. For å finansiere markedsføringen innenlands, innfører man en avgift på førstehåndsomsetningen gjennom fiskesalgslagene.

Fordelen med denne ordningen er at innkrevningssystemene er tilgjengelige, og at innføringen har en lav, administrativ inngangsbarriere.

Den største ulempen ligger i at den ekstra avgiften kun vil beregnes ut fra førstehåndsomsetningen til fiskesalgslagene og dermed vil oppdrettsartene ikke inkluderes i ordningen. Selv om dette betyr at man ikke må opprette nye registreringsformer for oppdrettsarter som omsettes gjennom slakteri/pakkeri, så vil enkelte produsenter bli utelatt fra ordningen og dette vil kunne oppfattes som urimelig. Ett eksempel er produsenter av oppdrettsarter som leverer varer til det norske markedet. Som et alternativ kan eksportavgiften på oppdrettsprodukter fortsette som i dag eller økes noe, og at aktørene bestemmer at en del av dette skal brukes på hjemmemarkedet.

Hvis eksportavgiften beholdes som i dag og den nye avgiften skal hentes ut fra førstehåndsomsetningen til fiskesalgslagene får vi følgende regnestykke:

Salgslagsomsetning i 2004	10,3 mrd
Avgift	20 mill.
Avgiftnivå	ca 0,2 %

Som beregningene viser, vil et avgiftnivå på omtrent 0,2 % av verdien generere det tenkte beløpet. Førstehåndsomsetningsvolumet på villfisk til konsum var i 2004 på 1.667 millioner tonn. En flat avgift på 1,5 øre pr kg ville gi 25 millioner kr.

Hvis man også får bidrag fra oppdrettsartene via eksportavgiftene vil denne satsen kunne redusere førstehåndsomsetningens bidrag slik beløpet på 20 millioner kroner bibeholdes. Det må vurderes hvorvidt avgiften fra salgslagene bør differensieres på art og på primærprodusent/førstehåndskjøper.

5.4 Beholde eksportavgift og innføre avgift på førstehåndsomsetningen og slakteri/pakkeri

Det siste forslaget er relativt likt forslag 3. Man beholder dagens eksportavgift, men man innfører en ny avgift både på førstehåndsomsetningen og på oppdrettsartene når disse slaktes/pakkes. Disse to innkrevingspunktene skal så generere den avgiften som skal øremerkes markedsføring innenlands. Dagens eksportavgift holdes på dagens nivå, og alle inntekter fra denne går til markedsføring utenlands.

Fordelene med dette forslaget er at en del av innkrevningssystemene er tilgjengelig, dagens eksportavgift beholdes, og man vil få en tydeligere fordeling av midlene. Dessuten vil samtlige produkter berøres, noe som vil oppleves som rimelig. Problemet med gratispassasjerer vil også opphøre (så fremst det også ilegges avgift på import). En annen mulig konsekvens vil være at de to avgiftsregimene juridisk sett kan bli atskilt. Dette gjør at et mulig bortfall av eksportavgiften ikke automatisk medfører tilsvarende bortfall av avgift på

førstehånd, verken gjennom salgslag eller oppdrett. Videre vil man gjennom en slik deling i sterkere grad kunne ta hensyn til de utfordringer som en økt innsats på hjemmemarkedet vil kunne medføre, blant annet som en følge av en mulig økt innsats fra norsk landbruk (hvis fisk "vinner" markedsandeler må man regne med at landbruket vil øke markedsinnsatsen). Et annet forhold ligger i mulighetene for å knytte til seg aktører på kampanjebasis, eller innsats hvor eksempelvis sjømatens helsemessige fortrinn blir fokusert. Dette kan være lettere å få til hvis man holder de to markedsområdene atskilt.

Ulempene med ordningen er at det i per dag ikke finnes systemer for innkreving av avgifter på slakteri/pakkerisiden. Det finnes slike ordninger på landbrukssiden. Arbeidet med elektronisk registrering av slakte- og pakkeaktiviteter på oppdrettsartene vil antagelig lette dette arbeidet.

Hvis vi så ser på hvor stor avgiften må være hvis all markedsføring i Norge skal finansieres vi førstehåndsomsetningen og slakteri/pakkeri, så vil et grovt regnestykke se slik ut:

Total verdi førstehånd/oppdrett i 2004:	21,6 mrd
Markedsføring innenlands:	20 mill
Prosentvis andel	ca 0,09 %

En avgift i størrelsesorden på ca 0,1 % av førstehåndsverdien av norsk sjømat vil altså generere omtrent 20 millioner. Settes avgiften til 0,2 % vil dette generere omtrent 40 millioner kr gitt en førstehåndsverdi tilsvarende det man hadde i 2004.

For en torsk som kjøpes for 15 kr/kg vil avgiften utgjøre 1,5 øre. For en laks til 20 kr vil ditto avgift utgjøre 2 øre.

Hvis vi legger volumet for 2004 til grunn (2.3 millioner tonn), vil en flat avgift på 1 øre pr kg generere drøyt 20 millioner NOK.

I begge de siste to forslagene vil de produktene som ender opp utenlands ilegges avgift to ganger: på førstehånd/slakteri og på eksport. Det er imidlertid vanskelig å unngå dette uten å endre hele avgiftsordningen.

ET EKSEMPEL

Ser vi på en laks på 3 kg, så vil denne svare en avgift på 6 øre ved slakting gitt at prisen for beregning er 20 kr/kg. Eksportavgiften på samme fisk er pr i dag 1,05 % det vil si 79 øre hvis eksportprisen er 25 kr/kg. Total avgift vil da bli 85 øre av en eksportpris på 75 kr. Med bruk av flat avgift vil total avgiftsbelastning bli 80 øre.

Det bør også tilføyes at en del av fisken som i dag omsettes innenlands er belagt med avgift. Et eksempel er norsklandet fisk som eksporteres til Frankrike, Danmark og Kina for filetering og som returnerer til konsum i Norge. Denne fisken er belagt med eksportavgift når den ble sendt ut av landet.

6 AVGIFT PÅ IMPORTERT SJØMAT

For å sikre at alle produkter bidrar til fellesmarkedsføringen på hjemmemarkedet, må man vurdere om man kan avgiftsbelaste import av sjømatprodukter til Norge. I så fall er det visse forutsetninger som må innfris. Eksempelvis må det være mulig å skille på produkter av sjømat som skal gå til konsum og produkter som skal ha annen anvendelse. Grenseoppgangen mellom disse to kategoriene kan være problematisk. Videre må det være praktisk mulig å innkreve avgift, og det må være lov å innkreve avgift i henhold til EØS-regulativene.

6.1 Import av sjømat til Norge

I norsk importstatistikk for sjømat skilles det ikke mellom importert sjømat til produksjon, til reeksport eller om den importeres til konsum (pers.med. Kristin Lien, EFF). Importen kan grovt klassifiseres i disse tre kategoriene, men det er ikke mulig å kvantifisere med tilstrekkelig grad av nøyaktighet hvor mye som reeksporteres og hvor mye som konsumeres innenlands.

- Fisk importeres for å bli eksportert ubearbeidet. (Eksempel kan være fisk som landes i Norge, men som står på transittlager i påvente av transport til tredje land).
- Fisk importeres for bearbeiding i Norge. Mindre andeler av denne fisken kan konsumeres innenlands.
- Fiskeprodukter som i hovedsak importeres for innenlands konsum. I denne kategorien kommer også produkter som er basert på norsk råstoff.

Importert mengde og verdi av fisk og sjømat til Norge har vært varierende. Tabellen nedenfor viser totale importtall i 2002, 2003 og 2004 og hvilke arter som utgjør brorparten av denne importen. Som eksempel på anvendelse ser vi at det i 2004 ble importert drøyt 40.000 tonn fryst torsk. Det aller meste av dette har antagelig gått til produksjon av klippfisk som har blitt eksportert, og som har blitt avkrevd eksportavgift. Sild landes fra utenlandske fartøyer og registreres dermed som import. Noe av denne silda kan fileteres og eksporteres til eksempelvis Sverige. I Sverige lages det produkter som så importeres og konsumeres i Norge. Slike produkter vil dermed avgiftsbelegges flere ganger.

Statistikken i Tabell 9 som følger gjengir et utvalg av produkter med importverdi på mer enn 10 millioner kr.

Tabell 9 Import til Norge i mengde (1000 tonn) og verdi (mill NOK) i 2002, 2003 og 2004. Utvalgte produkter. (Kilde: Eksportutvalget for fisk)

Importstatistikk til Norge	2002		2003		2004	
	Mengde	Verdi	Mengde	Verdi	Mengde	Verdi
<i>Total</i>	307,3	3430,4	193,7	2343,1	205,7	2660,4
Torsk, fryst	53,6	929,6	40,9	664,1	41,2	766,9
Makrell, fersk	118,8	821,8	76,9	480,2	82,5	573
Reker, rå, fryst	10,7	87,5	5,2	41,8	17,5	163,3
Reker, kokte, med skall, fryst	4,5	113,8	5,2	132,8	5,1	127,1
Reker, pillede, fryste i pakning over 2 kg	1,7	78,4	2,2	94,2	2	86,8
Reker, pillede, tilberedt/konservert, i lake	0,6	42,1	0,7	48	1,2	80,1
Andre fiskeprodukter, tilberedt, fryst*	1,2	22	1,9	30,5	3	68,7
Torsk, fryst filet	1,5	50,6	1,4	47,6	1,9	66,1
Andre krepsdyr og mel/pellet fra krepsdyr, til menneskeføde, fryst	0,5	38,5	0,9	53,6	1	64,1
Torsk, atlantehavs-, ikke oppdrettet, fersk	11,5	189,2	2,8	42,1	1,8	30,8
Andre krepsdyr, tilberedt/konservert	0,4	19,1	0,6	25,2	0,7	30,6
Tunfisk annen, tilberedt/konservert	1,6	27,6	2,5	35,6	1,8	28,8
Nordsjøsild, fersk	5,7	25,6	1,4	5,6	11,2	25
Annen fisk, fryst filet	0,3	11	0,6	20,1	0,6	23,4
Makrell, fryst filet	0,6	10,8	0,9	15,7	1,4	23
Surimi, fryst	1	15	1,3	19,4	1,7	21
Annen fisk, panert, fryst	0,5	16,1	2	51,9	0,6	19,5
NVG-sild vinter, fersk	21,7	91,1	22,6	51,3	8,6	18,5
Sild, appetitt-, gaffelbiter og lignende	0,6	16,7	0,6	18,5	0,7	18,3
Torsk, fryst filetblokk	1,2	43,6	1	31,4	0,6	18,2
Fiskeboller, fiskekaker og fiskepudding, ikke fryst	1,9	27,5	1,7	17,4	1,3	14,8
Kamskjell, fryst	0,1	9,2	0,1	9,5	0,1	12,8
Reker, ikke rå/kokte med skall, fryst	0,6	27,9	0,3	11,2	0,4	12,4
Blåkveite, fryst	1,5	26,5	1,2	25,1	0,6	11,7
Torsk, saltet	1,4	48,9	0,1	4,1	0,4	11,6
Produkter av surimi, tilberedt/konservert, fryst	0,9	14,8	0,5	6,9	0,8	11,4
Ansjos, tilberedt/konservert	0,4	7,1	0,4	6,7	0,3	11
Hyse, fryst	5,8	77	3	25,3	1,5	10,7

Importstatistikken, slik denne er gjengitt her, viser at verdien på import av fisk og sjømat til Norge var omtrent 2,7 milliarder kroner i 2004. Sammenligner man med omsetningstall i oppdrett og av fangst er denne om lag 22,5 milliarder kroner. Importverdien utgjorde i 2004 ca 10 % av produksjonen innenlands. En analog avgift på importleddet kunne derfor generere ca 10 % til markedsføring innenlands, det vil si ca 2 millioner kroner.

En fullstendig liste over importert fisk og sjømat finnes i appendiks bakerst i rapporten.

6.2 Innkreving av avgift

For å kunne kreve inn avgift på importert fisk til Norge som går til konsum innenlands må en del punkter avklares:

- Man må kunne skille mellom avgiftspliktige og eventuell avgiftsfrie sjømatprodukter. Dette behøver ikke kun å gå på kategorien (konsum kontra industriell anvendelse), men også hvor stor andel av sjømat det aktuelle produktet inneholder før det eventuelt utløser avgiftsplikt.
- Dersom man kun skal ha avgift på sjømat som konsumeres innenlands, må det være mulig å vite hvorvidt fisken/sjømaten konsumeres i Norge, eller om den går ut av landet igjen. Det bør også vurderes om produktets opprinnelsesland skal registreres (et produkt som er landet i Norge, eksportert og så importert til Norge for konsum, vil med førstehåndsavgift, eksportavgift og importavgift kunne avgiftsbelegges tre ganger). Slike data er ikke tilgjengelige i dag.
- Man må avklare hvor avgiften skal innkreves og hvordan dette skal skje.
- Nivået på avgiften må avklares.
- En avgift må være lovlig i henhold til EØS regelverket.

Når det gjelder det første punktet, kan dette by på betydelige utfordringer fordi klassifiseringen av de enkelte produkter kan være uklar. Importerte produkter klassifiseres i henhold til et tollnomenklatur. Hvorvidt dette systemet er egnet til å klassifisere produkter med hensyn på en mulig avgiftsinnkreving er ukjent, men eksisterende tollnomenklatur for avgiftsberegning av importerte landbruksprodukter kan kanskje brukes som mal for sjømat. Nomenklaturet er innrettet slik at det er rom for nasjonale tilpasninger.

For å kunne innføre avgift på eksport, import eller på førstehånd, er det viktig at disse ikke kommer i konflikt med EU-regelverket. I samtale med Fiskeri- og kystdepartementet (G. Evensen) ble dette diskutert, og da spesielt med tanke på å innføre en importavgift til bruk for å finansiere fellesmarkedsføring. Det viktigste kriteriet er at det ikke innføres importrestriksjoner som er til ulempe for EU-landene i forhold til hjemlandet. Skal det innføres en importavgift, bør tilsvarende avgift ligge på samme nivå (eller høyere) for produsenter/leverandører i hjemlandet. Importavgiften skal med andre ord ikke virke konkurransehemmende eller diskriminere internasjonal kontra nasjonal virksomhet. Det samme prisnippet er lagt til grunn for dagens eksportavgift. Avgiftsbelastningen er lik enten produktet har ren norsk eller utenlandsk opprinnelse. Siden formålet med generisk markedsføring er å øke salget av sjømat generelt vil heller ikke målsettingen være i strid med EU-regelverket, siden de generiske kampanjene også vil gagne importerte produkter.

6.3 Innføring av avgift

Selv om det praktisk sett er mulig å innføre en importavgift, er det likevel andre forhold som bør diskuteres. Blant annet rimelighet og kost-/nyttebetraktninger.

- Mye importert fisk går til bearbeiding i Norge for deretter å bli eksportert. Det vil si at produktene ikke går til konsum i Norge. Importavgift på slike produkter kan oppfattes som uheldig fordi de også avkreves avgift ved eksport.
- En avgift på importerte konsumprodukter vil beregnes på produkter som ofte har en høyere foredlingsgrad enn for eksempel det som er gjeldende ved førstehands-

omsetning. Spørsmål om graderte avgifter og importavgiftens andel av det som totalt genereres til fellesmarkedsføring i Norge må derfor vurderes nøye.

- Det må avklares om de tollnummer som i dag er i bruk er tilstrekkelig ”finmasket” til at de fanger opp de produktene som man ønsker å avgiftsbelegge.
- Tollvesenet har allerede i dag systemer for å kreve inn avgifter, men det må avklares om Tollvesenet også skal ha ansvar for importavgift på denne typen produkter.
- Utenlandsk fisk som landes i Norge dobbeltregistreres, siden dette registreres både i statistikk fra salgslagene og i de totale importtallene som Statistisk sentralbyrå leverer. Her må man unngå at utenlandske fartøyer må betale en avgift to ganger.

Råfiskloven er slik innrettet at fangster som leveres i norsk havn skal svare avgifter til et fiskesalgslag, uansett om fisken leveres av norsk eller utenlandsk fiskefartøy. Dette gjelder også fisk som er lastet fra fiskebåt til fraktesfartøy i rom sjø og losset i Norge. All annen sjømat som importeres er ikke underlagt denne loven og skal følgelig ikke svare salgslagsavgifter. For å unngå at fangster fra utenlandske fartøyer skal kunne avkreves avgift til fellesmarkedsføring to ganger, (både gjennom den som eventuelt ilegges på førstehåndsomsetningen og via tolldeklarasjonen ved import) må man sørge for at de utenlandske fartøyene unntas markedsføringsavgift ved førstehåndsomsetningen.

Fordelene med å innføre importavgift er at all sjømat uansett opprinnelsesland vil bidra til den generiske markedsføringen av sjømat i Norge. Dermed unngår man ”gratispassasjerer”, det vil si produkter som er unntatt avgift. Det kan ligge praktisk til rette for at innkreving kan skje gjennom Tollvesenet.

Innføring av en avgift til fellesmarkedsføring på importerte sjømatprodukter reiser så mange spørsmål at det er utenfor denne rapportens ambisjonsnivå. Spørsmålsstillingen krever også spesialkunnskaper. Vi anbefaler derfor at dette spørsmålet diskuteres i en egen utredning.

7 KONKLUSJON

I diskusjonene omkring finansiering av fellesmarkedsføring av sjømat i Norge, så har fire forslag pekt seg ut som aktuelle.

1. Økning av dagens eksportavgift
2. Alle avgifter taes inn på førstehåndsomsetningen/slakteri
3. Beholde eksportavgiften og innføre avgift på førstehåndsomsetningen
4. Beholde eksportavgiften og innføre avgift førstehåndsomsetning og slakteri/pakkeri

Rapporten diskuterer og mulighetene for innføring av en avgift på importert fisk og sjømat. Det er dessuten argumentert for at fisk med anvendelse til mel/olje unntas fra avgiftsgrunnlaget.

Samtlige forslag utenom avgift på import synes å la seg gjennomføre, uten for store byråkratiske kostnader og komplekse systemer. Et annet forhold er at enkelte ledd/aktører opplever en avgiftmetning, og en høyere avgift på disse leddene kan virke så negativt at avgiftenes legitimitet kan forringes. Derfor tror vi det er god grunn til å hevde at en oppheving av dagens eksportavgift, og en forskyvning over til førstehåndsomsetningen kan være uheldig. Det foreslås derfor at eksportavgiften beholdes.

Den ordningen som synes å virke mest hensiktsmessig er å beholde dagens eksportavgift og innføre en avgift på førstehåndsomsetningen og slakteri-/pakkerisiden. Den største fordel med denne ordningen er at all sjømat berøres og avgiftsnivået synes også å bli lavt. En annen fordel er at man kan få et tydelig skille mellom markedsføringen utenlands og hjemme. Da ville man slippe utfordringene som ligger i dagens system hvor mange markeder skal tilgodeses og hvor ressursene er begrensete og til dels varierende. Ordningene vil også kunne innrettes slik at de er juridisk uavhengige og dette kan sees som en fordel fordi den generiske markedsføringen i Norge kan bestå selv om eksportavgiften skulle falle bort. En ulempe er at eksporterte produkter vil avgiftsbelegges flere ganger, men her tror vi at ved en hensiktsmessig avgiftsinnretning kan dette allikevel oppfattes som rimelig.

Når det gjelder avgift på importert sjømat, så reiser dette en rekke problemstillinger. Vi foreslår derfor at dette gjøres i en egen utredning.

VEDLEGG

Total oversikt over import av fisk og sjømat til Norge i 2002-2004. Her inngår også tran og fisk til dyrefôr (Kilde er Eksportutvalget for fisk).

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Total	744.927	5.215.912	664.545	4.172.286	616.292	4.632.808
Mel og pellet av fisk etc, til dyrefor	128.262	732.586	149.759	777.942	161.705	841.469
Torsk, fryst	53.554	929.556	40.919	664.051	41.200	766.851
Fisk, fett og oljer, til dyrefor, ikke tran,	120.853	492.074	146.803	582.832	138.742	606.086
Makrell, fersk	118.791	821828	76.920	480.156	82.522	573.042
Sildeolje og andre fiskeoljer, ikke dyrefor, ikke tran	62.464	324960	52.801	245.522	60.176	315.903
Reker, rå, fryst	10698	87.523	5.222	41.803	17.475	163.340
Reker, kokte, med skall, fryst	4489	113.771	5.175	132.825	5.113	127.112
Reker, pillede, fryste i pakning over 2 kg	1.712	78.377	2.232	94.178	1.988	86.826
Reker, pillede, tilberedt/konservert, i lake	612	42.099	657	47.955	1.166	80.128
Andre fiskeprodukter, tilberedt, fryst	1.233	21.958	1.861	30.534	3.012	68.661
Torsk, fryst filet	1.475	50.585	1.449	47.580	1.943	66.110
Andre krepsdyr og mel/pellet fra krepsdyr, til menneskeføde, fryst	476	38.472	850	53.561	993	64.106
Andre sjøprod. (herunder befruktet rogn til klekking), ikke menneskeføde, ikke dyrefor	7.373	44.422	5.360	32.261	3.836	45.492
Fisk/sjøpattedyr, fett/oljer, ikke til dyrefor	669	11.889	1.822	28.594	324	35.884
Selskinn, rå	259	35.712	249	32.834	252	33.084
Torsk, atlantehavs-, ikke oppdrettet, fersk	11.475	189.241	2.841	42.084	1.848	30.833
Andre krepsdyr, tilberedt/konservert	400	19.127	639	25.203	729	30.561
Tunfisk annen, tilberedt/konservert	1.646	27.623	2.457	35.613	1.773	28.757
Nordsjøsil, fersk	5.736	25.589	1.427	5.582	11.209	25.021
Annen fisk, fryst filet*	253	11.008	595	20.127	594	23.446
Industrifisk, til dyrefor	30.559	28.803	48.768	38.050	28.094	23.441

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Makrell, fryst filet	598	10.779	938	15.734	1.406	22.959
Medisintran	45	422	165	3.630	330	21.911
Surimi, fryst*	1.029	15.047	1.341	19.442	1.660	21.018
Akvariefisk, levende	157	18.512	119	17.097	123	20.377
Annen fisk, panert, fryst	537	16.081	2.035	51.928	602	19.469
NVG-sild vinter, fersk	21.653	91.109	22.604	51.337	8.609	18.505
Sild, appetitt-, gaffelbiter og lignende	637	16.711	636	18.486	702	18.312
Torsk, fryst filetblokk	1230	43.640	970	31.368	606	18.240
Fiskeboller, fiskekaker og fiskepudding, ikke fryst	1.917	27.524	1.666	17.358	1.267	14.752
Kamskjell, fryst	102	9.232	102	9.497	140	12.776
Fisk, annet fett og oljer, ikke til dyrefor, ikke tran	55	7.510	133	12.176	129	12.563
Reker, ikke rå/kokte med skall, fryst	646	27.860	296	11.223	432	12.417
Annen fisk, fryst fiskekjøtt	-	-	-	-	841	12.360
Blåkveite, fryst	1.539	26.514	1.192	25.093	570	11.745
Torsk, saltet	1.353	48.921	140	4.147	406	11.612
Produkter av surimi, tilberedt/konservert, fryst	878	14.822	491	6.891	791	11.419
Ansjos, tilberedt/konservert	414	7.074	401	6.664	316	10.950
Hyse, fryst	5.828	76.987	3.002	25.250	1.533	10.725
Laks, fryst filet	112	3.621	262	10.590	245	9.863
Sardin/sardinella/brisling, i olje/tomat, røykt	186	4.770	206	6.166	264	9.365
Annen fisk, levende*	1	9.527	10	19.122	103	9.313
Sei, panert, fryst	442	10.969	417	11.050	326	9.295
Alaska pollack, fryst filet	263	4.949	440	9.791	486	8.833
Annen fisk, tilberedt/konservert, ikke fryst*	47	1.918	99	3.607	281	8.418
Hyse, fryst filet, ikke blokk	243	8.734	157	3.348	367	8.133
Hummer, levende/fersk/tørket/saltet	56	6.781	54	6.756	67	8.027
Hummer, fryst	106	9.576	149	13.552	166	7.879

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Reker, tilberedt/konservert, ikke pillede fryst/i laket*	1.194	60.294	455	24.415	107	7.582
Torsk, panert, fryst	197	6.498	267	10.325	211	7.551
Kveite, fryst	270	12.960	289	14.778	130	7.317
Torsk, klippfisk	22	1.143	65	2.580	359	7.294
Reker, pillede, fryste i pakning 2 kg eller mindre	121	6.139	75	5.599	135	6.840
Andre bløtdyr/virvelløse dyr, tilberedt/konservert	172	6.149	137	4.564	141	5.775
Annen tran*	87	2.074	4	790	53	5.410
Ørret, oppdrettet, fersk med hode	-	-	-	-	150	5.364
Annen fisk, røykt også filet	58	3.738	65	4.472	73	5.253
Fiskeavfall, untatt industrifisk, ikke til menneskeføde, ikke til dyrefor	7.021	3.400	16.420	7.803	15.048	5.206
Fisk, kaviaretterlikninger, tilberedt/konservert	174	9.184	94	5.516	87	5.126
Ørret, oppdrettet, fryst med hode	-	-	-	-	178	4.808
Steinbit, fryst	2.152	10.333	878	3.350	1.237	4.797
Hyse, fryst filetblokk	218	8.024	187	4.340	185	4.689
Steinbit, fryst filet	88	3.477	76	3.113	130	4.685
Sild, kryddersaltet	101	1.828	325	6.707	235	4.583
Sild, annen, fersk	9.008	35.983	-	-	995	4.334
Fisk, lever/rogn/melke, fryst	1.189	16.200	417	2.864	294	4.314
NVG-sild annen, fersk	7.455	10.506	876	2.172	1.315	4.300
Blekksprut, tiarmet, fryst/tørket/saltet	105	2.322	48	1.211	255	4.044
Annen fisk, fryst*	483	6.851	139	2.099	317	3.966
Annen fisk, fersk filet/fiskekjøtt	75	3779	51	3803	40	3413
Makrell, under 600 g, fryst	2.164	16026	1222	6014	391	3259
Torsk, fersk filet/fiskekjøtt	209	3898	71	1997	77	3203
Uer, fryst filet	120	2797	127	2322	137	3071
Kamskjell, tørket/saltet	17	1762	5	585	28	2998
Fisk, lever/rogn/melke, fersk	199	7697	22	284	78	2794

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Sei, fryst filetblokk	375	6385	125	1932	176	2788
Sei, klippfisk	1	14	52	1401	79	2724
Laks, atlanterhavs-/donau-, oppdrettet, fryst med hode*	27	456	106	1731	97	2667
Lange, fersk	140	2483	-	-	149	2628
Torsk, annen tørrfisk, ikke hoder	6	1338	4	1327	8	2611
Annen fisk, fersk*	323	2615	98	1742	140	2566
Blåskjell, tilberedt/konservert	10	428	18	701	74	2551
Andre bløtdyr/virvelløse dyr, fryst/tørket/saltet	152	5174	70	2210	64	2508
Sei, fryst filet	187	3245	185	3322	129	2382
Sild, eddikbehandlet	394	7355	151	2042	153	2283
Østers, levende/fersk/fryst/tørket/saltet	34	1334	37	1787	50	2245
Sei, saltet	21	253	22	248	187	2226
Fisk, rogn, sukkersaltet, ikke fryst	246	12681	-	-	115	2190
Steinbit, fersk filet/fiskekjøtt	118	4747	8	248	41	2152
Sild, tilberedt/konservert annen	207	4553	56	1054	101	2083
Hyse, fersk	1.102	13726	444	3368	307	2045
Ørret, fersk filet	8	370	16	1015	30	1929
Sardin/sadinella/brisling, fryst	30	186	746	1486	481	1912
Fiskemel, spiselig	9	1878	2	828	3	1814
Blåskjell, fryst/tørket/saltet	129	3438	125	3279	68	1773
Lange, saltet	21	749	113	2878	68	1733
Uer, fryst	741	6524	117	824	136	1723
Makrell, tilberedt/konservert	52	1265	36	1038	59	1719
Annen laksefisk, fryst	2	48	5	286	32	1648
Haiolje, ikke til dyrefor	17	214	44	1369	31	1604
Andre krepsdyr og mel/pellet fra krepsdyr, til menneskeføde, fryst	25	1060	19	569	61	1596
Sei, fryst	312	1618	331	1449	326	1563

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Krabbe annen, fryst	5	556	4	437	25	1553
Sardin/sardinella/brisling, tilberedt/konservert annen	100	2695	155	4945	58	1456
Annen tørrfisk	14	1985	12	1450	12	1393
Rognkjeks, rogn, saltet	-	-	-	-	18	1333
Havabbor, fersk	7	498	8	486	21	1323
Hummer, tilberedt/konservert	9	836	4	350	38	1292
Lange, klippfisk	0	8	1	454	8	1282
Laks, røykt også filet	40	3.491	13	1.272	19	1.277
Blåkveite, fryst filet	9	482	27	847	24	1.243
Laks, atlantehavs-/donau-, ikke oppdrettet, fryst	3	210	25	1.018	29	1.205
Torsk, saltet filet	18	583	11	353	34	1.191
Sei, fersk	596	3.150	86	433	142	1.185
Laks, fersk filet	1	43	14	650	26	1.172
Laks, tilberedt unnt. gravet, ikke vakumpakket*	61	2.931	40	1.689	29	1.112
Sjøpattedyr, fett, ikke til dyrefor	-	-	-	-	16	1.104
Industrifisk, ikke til menneskeføde, ikke til dyrefor	79.575	80.782	48.310	45.895	1.529	1.086
Laks, gravet	9	681	8	572	13	1.072
Kongekrabbe, fryst	73	11.220	7	1.072	9	1.028
Annen fisk, saltet*	20	758	23	715	31	1.023
Annen fisk, saltet filet	43	883	17	725	55	1.007
Sardin/sardinella/brisling, fersk	-	-	19	120	403	996
Reker, kokte, med skall, ikke fryst	0	1	27	1.043	15	978
Lange, tørket filet	-	-	4	876	21	922
Annen fisk, tilberedt/konservert, ikke fryst	726	24.074	97	3.654	19	786
Ørret, fryst filet	35	1.259	19	801	17	755
Steinbit, fersk	80	854	20	384	34	719
Sjøpattedyr, oljer, ekskl. spermolje, ikke til dyrefor	0	31	1	209	9	674

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Laks, tilberedt unnt. gravet, vakumpakket	1	75	1	44	11	655
Sild, røykt også filet	11	449	13	571	14	652
Stør, kaviar, tilberedt/konservert	0	593	0	600	0	625
Krabbe, tilberedt/konservert	1	137	1	27	7	613
Hyse, fersk filet	147	2.435	58	1.894	16	608
Kamskjell, ikke pecten maximus, levende/fersk	1	60	17	1.667	6	585
Breiflabb, fersk	5	276	12	1.150	7	571
Industritrans/blandingstran	7	22	3	64	31	539
Annen flyndrefisk, fersk	14	325	5	250	7	511
Laks, ferskt fiskekjøtt	22	292	57	841	8	502
Laks, oppdrettet, fersk med hode*	21	572	140	4.003	20	428
Rødspette, fryst	2	58	110	1.374	41	418
Makrellstørje, fersk	2	96	2	202	3	403
Blåskjell, levende/fersk	146	898	100	1.809	35	391
Brosme, saltet filet	24	906	-	-	17	375
Annen fisk, tørket filet*	42	977	50	1.467	10	374
Brosme, saltet	30	531	-	-	15	364
Sild, fersk filet/fiskekjøtt	30	518	25	388	20	345
Laks, atlantehavs-/donau-, oppdrettet, fryst uten hode	1	47	2	183	11	338
Blekksprut, åttearmet, fryst/tørket/saltet	6	341	6	301	9	280
Blåkveite, fersk	68	763	20	361	18	275
Uer, fersk filet	0	54	0	12	5	260
Makrell, 600 g og mer, fryst	145	1.219	3	26	30	255
Småsild, i olje/tomat	16	382	223	2.632	10	254
Kveite, atlantehavs-, ikke oppdrettet, fersk	0	15	3	299	6	239
Ansjos, saltet	-	-	-	-	5	210
Andre sjøprodukter, til dyrefor	7	1.039	11	1.704	12	200

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Fiskeboller, fiskekaker og fiskepudding, fryst	13	298	18	415	8	193
Ørret, levende	-	-	-	-	3	190
Blekksprut, tiarmet, levende/fersk	6	197	8	246	5	189
Ørret, ikke oppdrettet, fersk	8	302	3	118	5	184
Mel og pellet av fisk etc, ikke til menneskeføde, ikke til dyrefor	6	134	3	274	12	182
Sei, fersk filet/fiskekjøtt	27	444	37	550	7	167
Sild, saltet filet	2	47	15	196	9	164
Sjøpattedyr, fett og oljer, til dyrefor	2	15	2	22	9	151
Gulfinnet tunfisk, fersk	7	678	1	102	1	144
Ørret, ferskt fiskekjøtt	-	-	5	158	2	142
Annen tunfisk, fryst	24	1.779	8	811	2	139
Torskelever, vakumpakket, ikke fryst	2	85	3	134	2	128
Tunge, fersk	2	216	2	194	1	125
Fisk, rogn, tilberedt/konservert annen, ikke fryst	0	44	7	221	1	120
NVG-sild vinter, fryst	1	5	227	1.240	20	117
Annen flyndrefisk, fryst	95	380	68	731	13	116
Uer, fersk	156	1.068	14	97	15	110
Languster, fryst	0	6	0	13	1	106
Hyse, saltet	1	9	-	-	10	91
Tannfisk, inkl. patagonisk-, fryst filet	2	94	-	-	2	87
Torsk, tørrfisk, rotskjær, ikke hoder	1	207	0	111	0	85
Makrell, fersk filet/fiskekjøtt	53	1.024	101	1.751	4	84
Fiskehoder/avskjær, tørkete/revne, ("cuts"), ikke til menneskeføde, ikke til dyrefor	179	818	41	163	12	81
Ål, fersk	0	4	1	59	1	73
Tran/veterinærtran, til dyrefor	0	22	-	-	0	69
Gulfinnet tunfisk, fryst	-	-	3	219	1	69
Piggvar, oppdrettet, fersk	2	192	2	206	1	63

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Andre bløtdyr/virvelløse dyr, levende/ferske	0	23	0	15	0	58
Snegler, ikke sjøsnegler, levende/fersk/fryst/tørket/saltet	1	102	2	196	1	53
Krabbe annen, levende/fersk/tørket/saltet	0	43	1	32	1	49
Karpe, levende	0	16	-	-	0	47
Tunge, fryst	1	42	1	67	0	45
Sild, tilberedt, røykt (kippers)	0	11	19	1.156	1	43
Annen tunfisk, fersk	3	328	2	145	0	42
Annen haifisk, fersk	0	9	0	5	0	38
Blekksprut, åttearmet, levende/fersk	0	4	0	3	0	36
Fiskehoder/avskjær, tørkete/revne("cuts"), til dyrefor	14	10	-	-	52	33
Skate, fryst	18	90	-	-	6	32
Ørret, ikke oppdrettet, fryst	2	89	2	82	1	31
Laks, stillehavs-, unnt. sockeye(rød), fryst	0	5	0	2	0	30
Languster, levende/fersk/tørket/saltet	0	6	-	-	0	29
Brosme, tørrfisk	2	606	-	-	0	29
Annen klippfisk	-	-	-	-	1	26
Makrellstørje, fryst	-	-	-	-	0	26
Sei, tørrfisk, rotskjær	-	-	0	6	0	23
Albakor, fryst	7	73	-	-	1	23
Blåkveite, fersk filet/fiskekjøtt	1	47	1	48	0	22
Fisk, fett og oljer, ikke til dyrefor, ikke tran	-	-	-	-	0	22
Annen haifisk, fryst	1	26	0	9	1	21
Småsild, i olje/tomat, røykt	19	500	-	-	1	21
Rødspette, fersk	7	59	2	14	2	20
Annen fisk, lever/rogn/melke, tørket/røykt/saltet	22	679	14	808	0	19
Reker, ikke rå/kokte med skall, ikke fryst	6	196	2	145	0	17
Ål, fryst	1	164	1	72	0	16

	2002		2003		2004	
	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi i 1000 NOK
Røye, fersk	3	182	2	125	0	15
Sydlig blåfinnet tunfisk, fersk	-	-	0	3	0	14
Tannfisk, inkl. patagonisk-, fryst	0	6	2	122	1	13
Lyr, fersk	1	9	-	-	0	11
Annet fiskeavfall, til dyrefor	-	-	-	-	30	10
Sild, annen, fryst	-	-	-	-	2	10
Tran, faste fraksjoner	1	75	-	-	0	10
Piggvar, levende	0	36	22	402	0	8
Stripet pelamide, fersk	-	-	0	33	0	5
Havabbor, fryst	0	6	1	54	0	5
Uer, ferskt fiskekjøtt	-	-	-	-	0	4
Sild, annen, saltet	1	5	-	-	0	3
Kråkebolle, levende	-	-	0	3	0	3
Kveite, atlantehavs-, oppdrettet, fersk	0	5	-	-	0	2
Ørret, oppdrettet, fersk uten hode	-	-	-	-	0	1
Stripet pelamide, fryst	1	17	-	-	0	1
Annen fisk, fryst fiskekjøtt*	2.877	49.781	1.542	26.783	-	-
Pigghå, fryst	6	253	-	-	-	-
Kveite, stillehavs-, fersk	0	13	-	-	-	-
Brosme, klipfisk	-	-	6	78	-	-
Hyse, ferskt fiskekjøtt	5	260	-	-	-	-
Hyse, panert, fryst	35	757	-	-	-	-
Sei, tørrfisk, rundfisk	0	55	-	-	-	-
Torsk, tørrfisk, finnmarksrundfisk, ikke hoder	0	28	-	-	-	-
Torsk, tørrfisk, lofotrundfisk, ikke hoder	0	52	1	181	-	-
Annen laksefisk, fersk	18.163	17.892	-	-	-	-
Laks, levende	-	-	0	2	-	-

	2002		2003		2004	
	<i>Mengde i tonn</i>	<i>Verdi i 1000 NOK</i>	<i>Mengde i tonn</i>	<i>Verdi i 1000 NOK</i>	<i>Mengde i tonn</i>	<i>Verdi i 1000 NOK</i>
Laks, sockeye(rød), fryst	0	6	-	-	-	-
Ørret, oppdrettet, fersk	119	4.026	136	4.575	-	-
Ørret, oppdrettet, fryst	163	4.852	216	5.867	-	-
Sild, fryst filet med skinn	-	-	4	32	-	-
Sild, fryst filet uten skinn	18	302	7	79	-	-
Nordsjøsild, fryst	4	30	106	229	-	-
Storøyet tunfisk, fryst	0	5	-	-	-	-
Kamskjell, pecten maximus, levende/fersk	0	13	1	138	-	-
Kongekrabbe, levende/fersk/tørket/saltet	5	828	-	-	-	-
Reker, rå, ikke fryst	4	137	-	-	-	-

Fiskeriforskning

Hovedkontor Tromsø:
Muninbakken 9-13
Postboks 6122
N-9291 Tromsø
Telefon: 77 62 90 00
Telefaks: 77 62 91 00
E-post: post@fiskeriforskning.no

Avdelingskontor Bergen:
Kjerreidviken 16
N-5141 Fyllingsdalen
Telefon: 55 50 12 00
Telefaks: 55 50 12 99
E-post: office@fiskeriforskning.no

Internett: www.fiskeriforskning.no

ISBN-13 978 82-7251-581-1
ISBN-10 82-7251-581-4
ISSN 0806-6221